

FORU HAUTESKUNDE PROGRAMA 2023

**PODEMOS
EZKER ANITZA/IU
BERDEAK EQUO
ALIANZA VERDE**

LA FUERZA DE LO PÚBLICO
PUBLIKOTASUNAREN INDARRA

elkarrekin
Podemos **ezker
anitza** **BERDEAK
EQUO** **Alianza
Verde**

FORU HAUTESKUNDE PROGRAMA - ELKARREKIN PODEMOS- IU- EQUO- ALIANZA VERDE

ARABA 2023 HURBILEKO POLITIKA

Elkarrekin Podemos / IU / Equo / Alianza Verde-tik oso ondo dakigu zein garrantzitsua den hurbiltasun-politika, gure eguneroko bizitzan zuzenean eragiten diguna, gure auzoetan, gure herri eta hirietan. Hor garatzen da gure egunerokotasuna. Politika eraldatzailea izatea nahi badugu, badakigu gauza txikiez arduratu behar duela eta gauza txikiez gauza handietara iritsiko garela.

Elkarrekin Podemos / IU / Equo / Alianza Verde-ren programak, hurrengo udal eta foru hauteskundeetarako, tokikotasunaren, hurbiltasunaren eta gertutasunaren garrantzia jasotzen du, politikak herritarrekiko harremanetan inoiz galdu behar ez duena. Politikak beren komunitateetan pertsonen bizi-kalitatea hobetzeko balio du, eta benetako demokrazia parte-hartzailea sustatzeko.

Elkarrekin Podemos / IU / Equo / Alianza Verde-k bere programan hainbat neurri zehatz proposatzen ditu pertsonen bizi-kalitatea hobetzeko, garapen jasangarria eta tokiko ekonomia sustatzeko; neurri horiek zure udalerriko eta lurraldeko benetako beharretara egokitzen dira, eta herritarren parte-hartzea sustatzea eta gure tokiko erakundeei eta gure zerbitzu publikoei balioa ematea dute helburu.

Ondo bizitzea merezi duzu. Eta hori lortzeko beharrezkoa da zuri axola zaizuna eta kezkatzen zaituena agenda politikoetan egotea. Zure ordezkari batzuek erabaki ez dezaten, proiektu plural eta inklusibo batekin bat egitera gonbidatzen zaitugu. Bat egitea espero dugu merezi duzun Araba lortzeko.

EREDU ERALDATZAILE BERRIA

Kudeaketa publikoaren ikuspegi integrala duten herri eta hirien eredu eraldatzailea proposatzen dugu, tokiko garapena ulertzeko moduan aldaketa sakona eragin nahi duena, gizarte bidezkoa, parte-hartzailea eta iraunkorra sustatzeko helburuarekin. Pertsona guztiak modu duinean bizitzen direnean.

Elkarrekin Podemos / IU / Equo / Alianza Verde-ko herri eta hirien eredua demokrazia parte-hartzailearen, justizia sozialaren eta ingurumen-iraunkortasunaren printzipioetan oinarritzen da. Horrek esan nahi du foru-politikek diseinatuta egon behar dutela herritarren parte-hartze aktiboa bermatzeko erabakiak hartzerakoan, desberdintasunak murrizteko eta zerbitzu publikoetarako sarbide unibertsala sustatzeko, ingurumena eta baliabide naturalak babestuz eta enplegu duina eta egonkorra sortzea sustatuko duen eredu ekonomiko jasangarri eta tokikoaren alde eginez.

Laburbilduz: **ARABA bizigarria, justua eta demokratikoa** proposatzen dugu. Herriak eta hiriak **guztientzat**.

A) ARABA BIZIGARRIA

Araban, adineko pertsonek zahartze aktibo eta autonomia izateko duten eskubidea, emakumeek benetako berdintasun eraginkorra izateko duten eskubidea, gazteek etxebizitza duina eta eskuragarria izateko duten eskubidea, pertsona guztiek eta, bereziki, 45 urtetik gorakoek kalitatezko enplegua izateko duten eskubidea edo migratzaileek gizarte-ratzeko duten eskubidea defendatzen duen ahotsa behar da.

Elkarrekin Podemos / IU / Equo / Alianza Verde-n prest gaude ahots hori izateko, eta programa honetan modu zehatz eta sinesgarrian jasotzen dugu Araba bizi baten aldeko konpromisoa.

Bat egitea espero dugu

Araba bizitzaz bete!

LURRALDE IRAUNKOR BATEN ALDE, LURRALDEAREN ANTOLAMENDU IRAUNKORRA

1. Araba Erdialdeko, Aiarako eta Arabako Errioxako Lurralde Plan Partzialen (LPP) berrikuspena sustatzea, herritarren eta gizarte-erakunde eta erakundeen parte-hartze aktiboa ziurtatuz, zeharkako gaiak barne hartuta, hala nola mugikortasun iraunkorra, basokudeaketa, elikadura-subiranotasuna, balio agrologiko handiko lurzorua, energia, ura, ondarea, paisaia eta ekonomia zirkularra, egungo planen eredua gaindituz.

2. Araba Erdialdeko, Aiarako eta Arabako Errioxako Lurralde-plan Partzialetan (LPP) zeharkako gaiak sartzea, hala nola osasuna, klima-aldaketa, genero-ikuspegia, euskara eta irisgarritasun unibertsala.

3. Garraio osoaren jarduera Plan Zuzentzaile integrala garatzea, ikuspegi orokor batekin.
4. Industria-espazio zaharkituen eta lurraldeko eremu degradatuen berroneratzea bultzatzea, jarduera ekonomiko berrien ezarpena erraztuz eta lurzoru berrien kontsumoa eta okupazioa saihestuz.
5. Urbanizatutako eta industrializatutako jarraituak sortzea saihestea, batez ere A-1 errepidearen arkuan, Arabako Lautadaren iparraldearen eta hegoaldearen arteko lotura ekologikoa bultzatuz.
6. Konektibitate ekologikoa sustatzea, puntu beltzen eragina ahalik eta gehien murriztea eta lurraldearen zatiketa geldiaraztea, konektibitatea erraztuko duten neurriak ezarriz (ekozubiak, lurpeko pasabideak, etab.) eta bide-azpiegiturek eragiten duten arriskua gutxitzen lagunduz, A-1 errepideko eta trenbideetako biodibertsitateari arreta berezia eskainiz.
7. Lurraldearen konektibitate ekologikoa berreskuratzea eta bermatzea, Araban EAEko Korridore Ekologikoen Sarea erabat garatzearen aldeko apustua eginez, dagokion lege- eta aurrekontu-babesaren bidez, eta berriztagarrien hedapena behar bezala arautuz.
8. Erakundeen arteko koordinazioa bultzatzea, ibaiak eta errekek birnaturalizatzeko eta emari ekologikoak berreskuratzeke, bai Arabako hiri-inguruneetan, bai landa-inguruneetan, jarraitutasun ekologikoa emanaz, espazio libre berde eta urdinen sarea zabalduz eta gure herriak eta hiriak klima-aldaketaren aurrean erresilienteagoak izan daitezen lagunduz.
9. Lurraldearen kontserbazioa eta paisaiaren babesa sustatzea, garapen jasangarriaren, turismo iraunkorraren eta bizi-kalitatearen arloan Arabako erreferente bereizle gisa.
10. Lurraldea babesteko eredua berrikustea, parke eoliko, fotovoltaike edo instalazio handi berriak instalatzeko, baldin eta paisaia naturalari, biodibertsitateari edo balio agrologiko handiko eremuei eragiten badiete. Arabako Foru Aldundiak instalazio handi horien egokitasunari buruzko iritzia eman behar du, LPPen eta energia berriztagarrien LPSaren esparruan, ingurunea babesteko gidalerroa aplikatuz, instalazio estrategiko handi horien kudeaketan eta titulartasunean ekimena eta interes publikoa bermatuz eta erabakiak hartzerakoan herritarren parte-hartzea sustatuz.

11. Kuadrillen kudeaketa gardena sustatzea, bai aurrez aurre, bai teknologia berrien bidez, guztietan idazkaritzaren eta esku-hartzearen figura sustatuz, gardentasunaren, aurrekontu-egonkortasunaren eta iraunkortasun ekonomiko-finantzarioaren printzipioa bermatzeko. Baliabideen arteko sinergia, eraginkortasuna, pertsonentzako zerbitzuen kalitatea eta laguntza-mekanismoetarako sarbidea sustatzea.

INGURUMEN-KALITATEA

12. Kutsaduraren (kimikoa eta akustikoa) aurkako berariazko planak sustatzea, herritarren osasuna eta segurtasuna hobetzeko.

13. Airearen kalitatearen eta zarataren kontrola bultzatzea industria-eremuetatik gertu dauden Arabako herrietan, aldian-aldian monitorizatuz eta biztanleentzako informazio-panelak jarritz.

14. Hondakinen eta kutsaduraren kudeaketari buruzko egungo eta etorkizuneko araudiaren zaintza eta jarraipena indartzea, zehapen-mekanismoak ere indartuz eta arinduz, pertsonen osasuna eta segurtasuna eta ingurumena babesteko, eta Urrunagako eta Goiaingo kontzejuek gaur egun pairatzen dituzten kasuen aurrean premiaz jardutea.

15. Legutioko Urrunaga eta Goiaingo ingurumen-egoera hobetzeko Erakunde arteko Lan Mahaiak emandako konpromisoak betetzea, garaiz eta behar bezala, eta inplikaturako gainerako eragile publiko eta pribatuei hori egiteko eskatzea.

16. Euri-urak eta hondakin-urak bereizteko sareak osatzea Arabako industrialde guztietan.

17. Euri-urak eta hondakin-urak garbitzeko urak bereizteko sareak osatzea lurralde osoan, nukleo edo eraikin isolatu guztiek hondakin-urak arazteko sistema eraginkor eta iraunkor egokirik izan dezaten.

18. Arabako hondakin-uren araztegien kudeaketa profesionala eta eraginkorra bermatzea.

19. Zadorra ibaiko uholdeak prebenitzeko plana betetzeko eta Gasteizko hegoaldeko ibaiak ijezteko eta bideratzeko eskatzea.

20. Lurraldean dauden substantzia kimiko arriskutsuak kontrolatzeko, murrizteko edo ezabatzeke neurriak ezartzea, hala nola lindanoa Gardelegiko zabortegian, edo nekazaritzako lurzoruetan eta ibaietan pestizida eta ongarri gehiegi egotea.
21. Arabako Lurralde Historikoko mahats-ekoizleentzako informazio- eta sentsibilizazio-kanpaina bat abian jartzea, plagiziden eta fitosanitarioen erabilera minimizatzearen garrantziari buruz, bai eta horien erabilera saihesteko edo, hala badagokio, minimizatzeke dauden alternatibei buruz ere.
22. Arabako Lurralde Historikoan giza kontsumorako ekoizten diren nekazaritzako eta abeltzaintzako produktu guztietarako pestizidak eta fitosanitarioak aztertzeke zerbitzu homologatua abian jartzeke kostuaren/onuraren azterketa egitea.
23. Kutsadura murrizteke eta airearen, lurzoruen, uraren eta akuiferoen kalitatea hobetzeko proiektuak egitea, kalitate-indize baxuak dituzten eremuetan.
24. Zarataren aurkako hurrengo Foru Ekintza Plana egitea, Europako zuzentarauarekin bat etorriz, Arabako Lurralde Historiko osoan kalitate akustikoaren helburuak betetzeke beharrezkoak diren neurri zuzentzaileak ahalik eta lasterren gauzatzeko.
25. Laudioke eta Oiongo udalekin lankidetzan jarraitzea, indarrean dauden zarata-mapak berrikusteko eta Zarataren aurkako Ekintza Planaren babesean bideragarriak diren neurri zuzentzaileak aztertu eta ezartzeko, eta ahalik eta lasterren jardutea Oiongo (A-2126) eta Laudioke (A-3638 eta A-625) eremu kaltetuenetan.
26. Pantaila akustiko gardenak instalatzea gomendatzen ez duten preskripzio teknikoak kontuan hartzea, hegaztiengan izan dezaketen inpaktuagatik.

NATURA-INGURUNEAREN KONTSERBAZIOA

27. Arabako Biodibertsitatea Kontserbatzeke Estrategia bultzatzea, espezieak desagertzeko prozesua geldiarazteke neurriak indartuz, biodibertsitate endemikoaren berreskurapen garbia eta ekosistemak lehengoratzeka sustatuz.

28. Gure lurraldeko naturagune babestuak, Natura 2000 Sarea barne, aktiboki garatzeko eta kudeatzeko beharrezkoak diren giza baliabideak eta aurrekontu-baliabideak ematea, nazioarteko estandarren esparruan legezko betebeharrak betez.
29. Biodibertsitatearen Foru Kontseilua sortzea.
30. Inplikaturako gainerako administrazioekin koordinatuta, otsoaren babesa bultzatzea, Arabako populazioak kontserbazio-egoera onean mantentzea ahalbidetuko duten neurriak aplikatzen direla ziurtatuz.
31. Arabako Parke Naturalen Erabilera eta Kudeaketa Zuzentzeko Planak eta Natura 2000 Sarean sartutako guneak betetzeko beharrezkoak diren baliabide ekonomikoak eta giza baliabideak bermatzea, biodibertsitatea kontserbatzeko eta ikertzeko eremuak indartuz.
32. Aurrekontu-arauak eta partidak ezartzea, Araban 2030 Agendaren eta NBEren Garapen Jasangarriko Helburuen ingurumen-helburuak behar bezala garatzeko.
33. Fauna eta Flora Mehatxatua Kudeatzeko Planak garatzeko eta espezie autoktonoak berreskuratzeko proiektuak gauzatzea. Kudeaketa-planak egitea Euskadiko Katalogoan sartuta dauden espezie mehatxatu guztientzat.
34. Espezie Mehatxatuen Euskadiko Katalogoan eta Babes Bereziko Erregimeneko Espezieen Zerrendan sartutako espezie arabarren kopurua % 50 murriztea.
35. Elkarrekin, GKEetako eta ingurumen-adituetako partaidetza-prozesuak bultzatzea, herritarrez gain, ingurumen-inpaktu handiko proiektuei buruz erabakitzeke.
36. Gasteizko mendien erabateko babesa bultzatu eta bermatzea, eta mendi horiek parke natural izendatzea.
37. Gasteizko Mendien NBAPari berriro ekiteko konpromisoa, kontzejuekin, administrazio-batzarrekin eta udalekin negoziatuz, Gasteizko Mendien Parke Naturala izendatzeko.
38. Natura 2000 Sarearen babesa bultzatzea, egungo Gasteizko eta Izkiko Mendi Garaiak KBEen arteko zatiketa saihestuz, eta korridore ekologiko jarraitu bat sortuz, zonako lau KBEak (Zadorra ibaia, Gasteizko mendiak, Izki eta Entzia) barne hartuko dituen.

39. Natura 2000 Sarean dauden Arabako Lurralde Historikoko eremuetarako onartutako kudeaketa-planen eta neurrien dokumentuen betetze-mailari buruzko ebaluazioak egitea, eta habitat eta espezieen kontserbazio-jarduerak ebaluatzea.
40. Gorobel mendilerroa eta Arabako Errioxa Paisaia Natural Babestuen Deklarazioa sustatzea.
41. Nekazariei aholkularitza ematea basa-faunak eragindako kalteekiko bereziki sentikorrak diren laboreei buruz, eta labore horiek tokian bertan planifikatzea. Debekatuta egongo da hegaztiak uxatzeko kanoiak erabiltzea, metodo alternatiboak bilatuz. Metodo horiek ez dira izango kaltegarriak ez pertsonentzat ez faunarentzat, laboreei ahalik eta kalte gutxien egiteko.
42. Ez eraikitzea edo baimentzea beharrezkoak ez diren azpiegiturak, urbanizazioak eta esku-hartzeak biodibertsitaterako sentikorrak edo kalteberak diren eremuetan, Naturagune Babestuetan, Natura 2000 Sarean eta paisaia berezi eta kulturaletan, bai eta Intereseko Eremu Ez Babestuetan ere, hala nola Batasunaren Intereseko Habitat Naturaletan edo Hegaztientzako Eremu Garrantzitsuetan (IBA), eskumen-esparruaren barruan.
43. Intsektu polinizatzaileen Kudeaketa Integraleko Plana ezartzea Araban.
- atala. Alegria ibaiak dagokion emari ekologikoa izan dezan lortzeko neurriak ezartzeko eskatzea, eta Alegriako ubidea uztea uholdeak gertatuz gero urak arintzeko, ibaiertzeko herrietako uholdeak saihesteko eta kanaleko faunaren gaineko eraginak minimizatzeke.
45. Biodibertsitateari buruzko Ezagutza Zentro bat sortzea, Arabako natura kontserbatzeko elkarteekin lankidetzan.
46. Biodibertsitatea kontserbatzeko irizpideen arabera ondarea birgaitzeko laguntza-le-roak prestatzea.
47. Foru Arau bat idaztea, diru publikoarekin egiten diren eraikin historikoak birgaitzean basafauna kontuan har dadin (kiropteroak, gaueko eta eguneko harrapariak, enarak, sorbeltzak, etab.).

48. Mendietako, ehizako eta arrantzako eta ingurumeneko zaintza hobetzea, langile, baliabide eta prestakuntza gehiago emanaz, beren lana modu eraginkorrean eta baldintza egokietan egin ahal izango dutela bermatzeko. Beren eskumenak zabaltzea, txostenak zuzenean ingurumen fiskaltzari bidali ahal izateko.

MUGIKORTASUN ETA GARRAIO PUBLIKO SOZIAL ETA JASANGARRIA

49. Garraio publikoa bultzatzea eta indartzea, gure lurraldean lehentasuna duen garraiobide gisa; izan ere, aukera ematen du joan-etorri eraginkorrakoak eta iraunkorrakoak egiteko, gizarte-, ekonomia- eta ingurumen-mailan, landa-eremuetan biztanleria finkatuz, lurraldean eta hirian trafiko handiaren eta berotegi-efektuko gas kutsatzaileen emisioaren inpaktua murriztuz, airearen kalitatea, biztanleen osasuna eta klima-aldaketaren aurkako borroka hobetuz.

50. Arabako Lurralde Historiko osoan intermodalitatea irmoki sustatzea, mugikortasun iraunkorraren aldeko sinergia positiboak sortuz, garraio iraunkorrerako, trenbiderako, autobuserako, tranbiarako eta bizikletetarako trukaketa modala sustatuko duten disuasio-aparatuak sortuz.

51. Foru-garraio publikoa, Arababus eta eskualdeko garraioa bultzatzea, maiztasunak handituz, herriak eta hiria komunikatuko dituzten asteburuko gaueko ordutegiak sortuz, eta kostua murriztuz, interes sozial eta ingurumen handiko inbertsio gisa.

52. Arababus eta Eskualdeko Garraioaren ordutegiak berrikustea, batez ere zerbitzuak hasteko eta amaitzeko ordutegiak, lan-ordutegietara egokitzeko, bai eta lineen arteko aldaketak egiteko eta puntako orduetan lineak indartzeko aukerak ere. Asteburuko gaueko ordutegiak ere sartzea, gaueko aisialdiko mugikortasun segurua ahalbidetzeko herriz herri.

53. Akordioak bultzatzea erakunde eskudunekin, Arabako Garraio Bonu bat sortzeko hileror, Lurralde Historiko osoko garraio publikorako. Bonu horrek honako baldintza hauek bete beharko ditu: Helduentzako prezio bakarra: 25 euro hilean, Ikasleentzako prezio bakarra: 15 euro hilean, doakotasun osoa 16 urte arteko haur eta nerabeentzat.

54. BAT txartelaren erakunde kudeatzailearekin lan egitea eta, inplikaturako gainerako erakundeekin koordinatuta, BAT txartela operatiboa izan dadin Bizkaiko eta Gipuzkoako garraio publikoko sare osoan, Arabako trenbide-ardatzeko distantzia ertaineko lineen zerbitzuan (Miranda de Ebro/Gasteiz/Altsasu) eta Euskadin jarduten duten RENFE aldiriko linea guztietan.

55. Interes sozialeko linea berriak sortzea, herritarrek eskatuta, hala nola Aiarako eskualdea Galdakaoko erreferentziazko ospitalearekin lotzea, Galdakaoko Ospitalearekin joan-etorriko autobus zerbitzu zuzena izan dezan, hainbat maiztasunekin, eskualdea eta ospitalea garraio publikoan lotzeko baldintza egokiak eta eraginkorrak eskainiko dituen.
56. A-3714 Gasteiz - Bilbo autobide bidezko autobus-linean txartel arruntaren prezioa murrizteko proposamen bat bultzatzea, egungo prezioa % 25 murriztuta, eta bidaien kopurua pixkanaka handitzeko proposamen bat bultzatzea, 2030 Mugikortasun Seguru, Iraunkor eta Konektatuaren Estrategiaren printzipioetan oinarrituta.
57. Arabako aldirietako trenbide-garraioa irmo bultzatzea, Miranda de Ebro - Gasteiz - Altasu eta Miranda de Ebro - Urduña trenbide-korridoreetan. Arabako Foru Aldundiaren, Espainiako Gobernuaren eta Eusko Jaurlaritzaren arteko erakunde arteko lantalde bat jarriko da abian, lurraldeko mugikortasun jasangarriaren strategiaren barruan.
58. Arabako aldiriko tren-zerbitzua sustatzea, maiztasun egokiz, erregularitasunez eta geldialdi erregularreko patroiz batez hornituz lurralde historikoko udalerrietan, ikusgarritasun handiko zerbitzua sortuz.
59. Gasteizko Udalarekin batera, Arabako aldiriko zerbitzu baterako hirian geraleku berrien egokitasuna eta kokapen posibleak aztertzea, garraio publikoaren gainerako eskaintzarekin koherente izan daitezen.
60. Agintari eskudunei eskatzea egungo trenbide-trazadurak aprobetxatzeko eta egokitze-ko, Arabako lurraldea sozialki eta ekologikoki zatikatzen duten trenbide-abiadura handiko azpiegitura berriak eraikitze-ko alternatiba gisa. Tren sozial baterako alternatiba babestea.
61. Eskumeneko agintariekin batera, Gasteiz-Paris trenbide-autobidearen garapena bultzatzea, logistika sustatzeko eta merkantziak errepideetatik trenbidera eramateko proiektu gisa.
62. Bizikletaren eta garraio publikoaren arteko intermodalitatea irmoki bultzatzea, foru- eta trenbide-garraioa bizikletaren garraiora egokituz, geltokien eta geralekuen ondoan bizikletentzako aparkaleku seguruak ezarriz.
63. Bizikletaren erabilera eta mugikortasun partekatua sustatzea, garraio publikoaren osagarri gisa, lurralde-eremuko bidegorri seguruaren sare baten garapena bultzatuz, urteko bizikleta-erreiko kilometroak egiteko egungo helburuak handituz, landaguneak hiriguneekin, disuasio-aparkalekuekin eta garraio publikoko lineekin industrialdeekin, hiriguneekin eta lantokiekin lotuz, eta bizikletaren erabilera eta mugikortasun partekatua sustatzeko erregimenak ezarriz, hori errazten duten enpresa eta erakundeentzako zerga-abantailak barne.

64. Mugikortasun partekatua babestea, Arabako toki-erakundeei landako, herriko eta hiriko elkarlaneko mugikortasun-zerbitzua sustatuz eta erraztuz, lurralde-mugikortasun iraunkorra bultzatzeko eta, ildo beretik, mugikorretan erabiltzeko APP bat garatzeko.
65. Mugikortasun elektrikoa babestea, eta, bereziki, ibilgailu elektrikoak eta karga-puntuak gure lurraldean sartzeko helburu europarrak finkatzea.
66. Arabako Foru Aldundiko eta erakunde autonomoetako ibilgailuen parkea pixkanaka ibilgailu elektrikoaz bete dadin bultzatzea.
67. Herritarren partaidetza- eta kontsulta-prozesuen mende jartzea interes orokorreko proiektu berriak, bide azkar berriak, errepideak edo hiri-saihesbideak, ekonomian, gizartean, ingurumenean eta mugikortasunean duten eragina aztertuz.
68. Arabako Lurralde Historiko osoan kalitate akustikoaren helburuak betetzeko beharrezkoak diren neurri zuzentzaileak bizkortzea, eta 213/2012 Dekretuak kanpoko ingurumenarako ezarritako kalitate-helburuak betetzen ez dituen eraikinik ez egotea, ez bizitegia ez sentikorra. Oionen (A-2126) eta Laudion (A-3638 eta A-625) presaz jardutea.
69. Okondora doazen edo Laudioko herrigunetik datozen ibilgailu astunen zirkulazioa konponduko duen alternatiba bat lantzea.
70. Zadorra ibaiaren ur-goraldietan Villodas inkomunikatzea saihesteko irtenbide bat prestatzea.
71. Errepide- eta trenbide-azpiegiturak eta konektibitate ekologikorako beste eremu edo puntu gatazkatsu batzuk iragazkortzeko plana egitea.
72. Ilarraza eta Alegria arteko A-3110 errepideko zorua hobetzea, trafiko handi eta astu-nengatik oso hondatuta baitago. Azken urteetako adabakiek bidearen segurtasuna baino ez dute okertu, eta ez da onargarria egun duen egoera.

HONDAKINEN KUDEAKETA ARDURATSUA

73. Hondakinen kudeaketa goitik behera aldatzea planteatzen dugu, hondakinak kudeatzeko foru-eredu baterantz, prebentzioaren, hurbiltasunaren, ekonomia zirkularren eta zero hondakinaren printzipioetan oinarrituta.

74. Europako Batzordeak ezarritako helburuarekin bat egiteko beharrezkoak diren jarduera guztiak garatzea: EBko merkatuko plastikozko ontzi guztiak 2030erako birziklagarriak izatea, plastikoen kontsumoa murriztea eta mikroplastikoen erabilera mugatzea, eta paketatze eta enbalatze guztia 2030erako berrerabilgarria edo birziklagarria izatea. Horrela, Garapen Jasangarriko Helburuak lortzen lagunduko da.

75. Arabako ostalaritza-sektorerako prestakuntza- eta sentsibilizazio-plan bat abian jartzea, ingurumenarekiko jasangarriak diren portaerak eta praktikak sustatzeko, bai eta alternatibak emateko ere, bereziki ontziratzearen arloan eta eramateko janari- eta edari-zerbitzuetan.

76. Europako hierarkia aplikatzea hondakinaren helburua lortzeko: hondakinak biltzeko sistemen aldeko apustua egitea, hondakinak murrizteko, berrerabiltzeko eta birziklatzeko.

77.or. Hondakinak murrizteko prebentzio-ekintza zehatzak egitea: elikagaiak alferrik galtzea eta itsasoko zaborra murrizteko helburuak; substantzia arriskutsuak ordezkatzeko; hondakin biologikoak bereizita biltzea; eta hondakin birziklagarriak edo konpostagarriak erraustea, ontziak itzultzeko sistemak.

78. Arabako Hondakinen Foru Plana berrikustea, modu parte-hartzailean, eta jarduera-planak garatzea hondakinaren eta ekonomia zirkularraren ildoan, pixkanaka zabortegean ahalik eta gutxien utziz eta errausketa debekatuz, Europar Batasuneko zuzentarauetan eta erregelamenduetan jasangarritasun energetikoaren arloan ezarritako konpromisoak betez.

79. Araban Ekonomia Zirkularraren aldeko Ituna sustatzea, eragile sozial eta ekonomikoen parte-hartzearekin, kontsumo arduratsua bultzatzen, baliabide naturalen erabilera murrizten eta hondakinen kudeaketari balio sozial eta monetarioa ematen laguntzeko.

80. Hondakinak prebenitzea eta birziklatzea sustatzen duten zabortegetan biltegitratzeko eragiketei tasak eta murrizketak aplikatzea.

81. Berrerabiltzeko edo birziklatzeko prestatutako produktu eta materialen erabilera sustatzeko neurri fiskalen edo beste bitarteko batzuen erabilera sustatzea.

82. Kontratazio publiko iraunkorra, hondakinak hobeto kudeatzeko eta birziklatutako produktuak eta materialak erabiltzeko.

83. Birziklatzeko eta birabrifikatzeko teknologia aurreratuetan ikerketari eta berrikuntzari laguntzea.
84. Ekoizlearen erantzukizun zabaldua hainbat hondakin motatarako aplikatzearen alde egitea, eta haren eraginkortasuna, errentagarritasuna eta kudeaketa handitzeko neurriak hartzea, antolamendu-erantzukizuna eta hondakinak prebenitzen eta berrerabili eta birziklatu ahal izaten laguntzeko erantzukizuna barne.
85. Ekodiseinuan eta produktu-zerbitzu sisteman oinarritutako negozioetan ekintzailatza bultzatzea. Zaharkitze programatuaren aurkako borroka. Berrerabilerarekin (bigarren esku) eta konponketarekin lotutako jarduerak sustatzea. Berroneratzearen eta birziklatzearen azpisektoreko enpresak sortzen lagunduko duten neurriak ezartzea.
86. Erakunde publiko eredugarriak lortzea. 3 arauak aplikatzea: murriztea, berrerabiltzea eta birziklatzea, eta azterketa xehatu bat egitea, foru-instalazioen benetako egoera eta aurrezpen eta efizientzia energetikoaren arloan duten hobekuntza-potentziala ezagutzeko.
87. Zaborraren ekoizpena murriztera bideratutako kontzientziazio-kanpaina indartsuak garatzea(ontziratu gabeko erosketa, gehiegizko paketatzea murriztea, etab.). Urtero kanpainak egitea herritarrek inplikatzeko eta kontzientziazitzeko baliabide fosilak urriak eta finituak direla.
88. Konpostajea bultzatzea, Kuadrillei komunitateko konpostaje-proiektuen inplementazioa areagotuz.
89. Jundizko ontziak sailkatzeko eta bereizteko plantaren kudeaketa publikoa berreskuratzea, zero hondakinaren helburuetan aurrera egiteko eta zerbitzua hobetzeko.
90. Konponketa-zentroak sortzea eta sustatzea, produktuen balio-bizitza luzatzeko: AFAk eta/edo herritarrek bultzatutako eremu komunitario gisa planteatzen da, tresna elektrikoekin edo hondatutako bestelako produktuekin joateko. Bertan, beharrezko tresnak izango dituzte, bai eta konpontzen dituzten edo aparatuen jabeek beren kabuz konpontzen laguntzen dieten langileak ere.

91. Ondasunen balio-bizitza handitzea sustatzen duten informazioa eta baliabideak ikusaraztea eta eskuratzea sustatzea. Kontsumitzaileak ahaldundu nahi dira, enpresei eta gobernuei presioa egin diezaiekutelako zirkulartasun-irizpideen arabera jardun dezaten.

ANIMALIEN ONGIZATEA

92. Araba animalien ongizateko lurralde izendatzea. Horrek berekin dakar dirulaguntzak kentzea eta baliabide material publikorik ez ematea animalien sufrimendu fisiko edo psikologikoa dakarten ikuskizunak antolatzeke. Jai horien abolizioa bultzatzea, herri-kontsulten eta elkarriketa sozialeko prozesuen bidez.

93. Foru-araudiak bultzatzea, animalia basatiak kontrolatzeko neurriak ezartzeko, baldin eta animalia horiek beren habitatetik kanpo badaude, eta ez dira eraispenetik pasatuko, baizik eta bizirik dagoen animalia harrapatzeke metodo alternatiboak erabiliko dira.

94. Fauna Berreskuratzeko Martiodako Zentroaren kudeaketa hobetzea, eguneko 24 orduetan animaliak biltzeko zerbitzua emanez. Era berean, zentro horren datuak erabiliko dira animalien sarreren kausak minimizatzeko neurri zuzentzaileak ezartzeko.

95. Animaliak hartzeko zentroak sortzea edo hobetzea, konfiskatu edo abandonatuz gero babesteko, zentro horietatik animaliak lagatzea sustatuz, hiltzearekin alderatuta.

96. Mendien zaintza publikoa mantentzea eta baliabide eta prestakuntza gehiago ematea, bere lana modu eraginkorrean eta baldintza onenetan egin ahal izango dutela bermatzeko. Beren eskumenak zabaltzea, txostenak zuzenean ingurumen fiskaltzari bidali ahal izateko.

97. Egungo gabeziak (albaitariak, ikuskatzaileak, etab.) arintzeko langile teknikoen kontratazioa sustatzea, baita profesionalak prestatzeko eta kontzientziazitzeko ikastaroak ematea ere, horrela enplegu publiko berde eta duinaren sorrera sustatuz.

98. Gasteizko Udalarekin eta Arabako gainerako udalekin lankidetzan, Arabako hiriburuko Animaliak Babesteko Zentroa Arabako lurralde osoari eta Trebiñuri zerbitzua emango dien zentro bihur dadin sustatzea.

99. Informazio- eta dibulgazio-protokolo bat diseinatzea eta ezartzea, herritarrei oro har eta kastorea agertzen den herrietako pertsoneri, bereziki, espeziearen garrantzi ekologikoaren, babesteko beharraren eta ekologiaren beste alderdi batzuen berri emateko.

100. Lurraldeko udalerriekin, kontzejuekin eta lehen sektorearekin lankidetzan aritzea, Arabako kastorrarekin bizikidetzara errazteko neurriak hartzeko.

101. Arabako udalei aholku ematea animaliak babesteko ordenantzak egiteko eta horiek betetzeko beharrezkoak diren kontrol-mekanismoak ezartzen laguntzeko, animalia guztiak izaki sentikor gisa kontuan hartuko dituen eredu baterantz joz.

102. Animaliak babesteko erakundeekin lankidetzan aritzea laguntza emozionaleko eta txakurrekin laguntzeko programetan, foru-egoitzetan.

103. Arabako udaletan CER metodoaren aplikazioa sustatzea, informazio-kanpainak diseinatuz eta udalerriei laguntzeko aurrekontu-partidak bideratuz, felinoen kolonien kontrol etikoaren metodo hori aplikatu dezaten.

LANDA-BIZITZA

104. Ingurumen-politiken eta klima-alaketaren aurkako politiken esparruan, herriek, landa-eremuek, kontzejuek eta administrazio-batzarrek landa-inguruneari, biodibertsitateari eta paisaiei eusteko betetzen duten funtsezko eginkizuna aitortzea.

105. Landaguneetan gizarteratzea bideratuko duten zerbitzuak eta azpiegiturak garatzea eta sustatzea.

106. Arabako Foru Aldundiaren, Eusko Jaurlaritzaren, udalen eta administrazio-batzarren arteko lan-mahai egonkor bat bultzatzea, landa-ingurunean etxebizitza duin eta egoki bat eskuratzeko aukera modu bateratu eta koordinatuan errazteko, despoblazioa geldiarazten eta landa-guneetan biztanleak finkatzen lagunduz.

107. Landa-ingurunean jenderik gabeko etxebizitzak birgaitzeko eta egokitzeko partikularrentzako dirulaguntzen lerro bat sortzea, Eusko Jaurlaritzaren programa publikoen bidez alokairu eskuragarria baldintzatuta.

108. Arabako landa-ingurunean alokairuko etxebizitzaren behatoki publiko eguneratua abian jartzea, interes orokorreko zerbitzu publiko gisa ulertuta, eta eskaintza zabaltzea ahalbidetuko duen sistema batean sartuta.

109. Herritarren etxebizitza-eskubidea defendatzeko neurri fiskal, eraginkor eta efizienteak abian jartzea, bai jenderik gabeko etxebizitzaren funtzio soziala bultzatzeko, bai gehiegizko alokairuen prezioa arautzen laguntzeko.

110. Arabako Foru Aldundiaren jabetzakoak diren erabilerarik gabeko etxebizitzak birgaitzea eta haien erabilerari balioa ematea, hala behar duten familia berrientzako alokairu eskuragarri gisa.

111. Landa-eremuan elkarlaneko etxebizitzak integratzeko estrategia bat lantzea (cohousing), udalekin, interesa duten kolektiboekin batera, proiektu pilotuak, aktibazio-planak, sustapen-planak eta eredu berri horien euskarria bultzatuz eta ezarriz.

112. Arabako landa-ingurunean cohousing-ekimenak sortzen laguntzea, zahartze aktiboaren eta mendekotasunaren premiak asetzeko (seniorrak, belaunaldien artekoak eta premia bereziak dituzten kolektiboen integratzaileak). Ekimen horiek gizarte-intereseko proiektu bat izan beharko dute, eta onura publikokoak izan beharko dute.

113. Eten digitalaren aurka borrokatzea, belaunaldien artekoa barne, informazioaren eta komunikazioaren teknologiek eta ingurune adimendunek funtsezko zeregina baitute pertsonen bizi-baldintzak hobetzeko, baita Arabako landa-eremuetan ere.

114. Landa-eremuetako adineko pertsonen bizitza autonomoari laguntzeko neurriak sustatzea.

115. Gogoeta demografikoak Arabako Foru Aldundiaren esparru politiko guztietan txertatzea. Arabako Foru Aldundiaren politika eta ekintza guztiek erronka demografikoak kontuan hartuko dituztela eta aurre egiteko mekanismoak aurreikusiko dituztela hitz ematen dugu.

116. Etorkinak gizarteratzeko epe luzerako plan bat ezartzea, kulturarteko gizarte bat garatzen laguntzeko. Ildo horretan, funtsezkoa izango da Arabako udalen zeregina, erabat gaituta egon beharko baitute tokian tokiko integrazio-politikak arrakastaz aplikatzeko.

117. Zahartze, landatartasun eta populazio-exodo maila altuko Arabako eremuetan planak eta ekintzak lehenestea, garraioko, telekomunikazioetako eta turismoko azpiegiturak hobetu ahal izateko, eten digitala murriztu ahal izateko, zerbitzu publiko hobeak izateko, etxebizitzak eta egoitza-baliabideak egokitzeko apustua egin ahal izateko, besteak beste.

BASO-POLITIKA

118. Arabako Mendien Foru Araua erreformatzea, klima-aldaketa arintzeko eta horretara egokitzeko helburuetatik eratorritako irizpide berriak sartzeko, bai eta baso-habitat autoktonoen kontserbazio-egoera egokia lortzekoak ere, bereziki Batasunaren intereseko habitatak.

119. Baso-habitat degradatuetako espezie egokiekin basoberritzeari eta leheneratze ekologikoari laguntzea, espezie autoktonoei lehentasuna emanez.

120. Baso-politika aniztasun intraespezifikokoan eta genetikoan oinarritzea, klima-aldaketak eta izurriteek eta gaixotasunek Arabako baso-masetan dituzten ondorio konbinatuak arintzeko estrategia gisa.

121. Mozketa ez-iraunkorraren ondorio negatiboak murriztea, basoen kudeaketa jasangarria hobetuz eta aplikatuz eta arraseko mozqueta saihestuz.

122. Eukaliptus sailak geldiaraztea Araban.

123. Baso-izurrien aurka borrokatzeko aireko fumigazioaren ordezkoko sistemak proposatzea.

124. Irizpide zientifiko-teknikoetan oinarritutako baso-landaketen lurraldearen okupazio-muga ezartzea.

125. Pinu eta eukaliptoen masa birpopulatuen ordezkari espezie autoktonoak jartzea, betiere Arabako kontzejuekin lankidetzan, Onura Publikoko Mendietan.

126. Baso-antolamenduko planak egitea, betiere inplikaturako eragile guztien parte-hartzea bermatuz. Kudeaketa-jarraibide espezifikokoak ezarriz, baso-landaketen kudeaketa-ereduaren inpaktu negatiboak nabarmen murrizteko adierazleekin. Planek baso-ustategien kontrol zorrotza bermatu beharko dute, ustiatu beharreko lursailaren eremutik kanpo naturalizazioa eta inbasioa saihestuz, eta naturalizatuz gero, erauztea exijituz.

127. Arabako Naturagune Babestuen Sarean baso-landaketa berriak debekatzea. Moztu arte daudenak errespetatuko dira, eta, ondoren, zonak bertako espezieekin leheneratuko dira.

128. Baso mistoak politika orokor gisa bultzatzea. Naturagune babestuetatik kanpo, pinu eta eukaliptozen baso-monolaborantzak baso misto bihurtu behar dira, labore horietan biodibertsitatea areagotzen laguntzeko.

129. Arabako baso-landaketetan aplikagarria den baso-kudeaketari buruzko ikerketa independentea areagotzea eta hobetzea.

130. FSCren (Forest Stewardship Council) ziurtagiria erabiltzea Arabako baso-landaketen kudeaketa hobetzeko tresna posible gisa.

131. Arabako Lurralde Historikoan eukalipto transgenikoen landaketak debekatzea.

132. Paperaren eta energiaren kontsumoa murrizteko politiken alde egitea, informazio- eta sentsibilizazio-kanpaina iraunkorrekin, paperaren eta energiaren kontsumoa murrizteko konpromiso soziala lortzeko.

LARRIALDIAK ETA SUTEAK ITZALTZEA

133. Kuadrilla bakoitzaren Larrialdi Plan Sektorialak garatzea, Arabako Lurralde Historikoko Larrialdietarako Plan berria (ALHLP) gehiago eta hobeto ezarri ahal izateko.

134. Kuadrillak eskala handiko arrisku-mapak egitea.

135. Baso-suteak prebenitzeko eta horietan jarduteko plan bereziak garatzea, uholdeei, haize bortitzei, arrisku kimiko, biologiko eta erradioaktiboiei erantzuteko, eta behin-behineko aterpetxe gisa.

136. Uholde-arriskuaren aurrean ohartarazteko protokolo bat garatzea.

137. Arabako premiazko garraio sanitarioaren sistemaren hobekuntza bultzatzea, landagunean erizaintza duten Bizi Zerbitzu Aurreratuko 4 anbulantzia emanaz, egungo oinarrizko euskarrietako 4 eraldatuz. Ekipo berri horiek ezartzeko eremuak honako hauek izango lirateke: Agurain: Populazio-dentsitate handia dago herri berean, eta Gasteiztik iristeko zailak diren eremuak estaltzen ditu, distantzia handia delako. Espejo: Autobia edo bide

azkar batetik urrun dagoen anbulantziak eremu zabal bat estaltzen du, oso urrun eta oso gaizki estalita dagoena osasunari dagokionez, ez du larrialdi kopuru handirik, baina laguntza eman diezaiokeen edozein bizi-euskarri aurreratutik urrun dago. Santikurutze Kanpezu: Ospitaletik, autobiarik gabeko eremutik edo bide azkarretik urrun, osasun-baliabide aurreratu baten laguntza behar izanez gero, itxaronaldia hain da handia, ezen elkarguneak bilatzearen aldeko apustua egiten baita, egonkortu gabeko pazienteak mugiarazteak dakarren arriskuarekin. Guardia: Ziur asko, Gasteiztik urrunen dagoen eremuetako bat, laguntza behar izanez gero, Logroñoko anbulantzia medikalizatuak lagundu ohi du, erabilgarri egonez gero. Biztanleria nabarmen hazi da udan eta asteburuetan, ardogintzaren industriaren inguruan biratzen den zonaren sustapen turistikoagatik. Anbulantzia horrek Lezako ospitaleko ospitale arteko lekualdatze ugari ere egiten ditu.

138. Euskadin suteak itzaltzeko aireko bitarteko bat kontatzeko akordioak bultzatzea.

139. Baso-suteak prebenitzeko eta horien aurka jarduteko Plan Berezia egitea eta ezartzea, Eusko Jaurlaritzarekin koordinatuta, adituen eta profesionalen laguntzarekin, eta horretan inplikaturako eragile guztien parte-hartzearekin, langileen prestakuntza- eta trebakuntza-lanak azpimarratuz, bai eta mantentze-lanak eta suteen ikerketa ere, funtsezko prebentzio-lan gisa, eta 24 orduko zaintza-puntuen sare bat ezartzea.

140. Arabako landa-biztanleriaren parte-hartzea, sentsibilizazioa eta prestakuntza bultzatzea arriskuen prebentzioan, lehen laguntzetan eta suteen aurkako prebentzio-neurrietan, eta Arabako Foru Aldundia inplikatzeko udalekin, administrazio-batzarrekin, boluntarioen brigadekin eta nekazaritzako sindikatuarekin batera lan egitera helburu horiek lortzeko.

141. Arabako Lurralde Historikoaren Larrialdi Planean ezarritako komunikazio-, informazio-, prestakuntza- eta simulakro-kanpainak indartzea eta areagotzea, Arabako herritarrak kontzientziatzeko eta prestatzeko, udan baso-suteen arriskuei eta prebentzioari dagokienez.

142. Lankidetzaren protokoloak garatzea Arabako Foru Suhiltzaileen Erakunde Autonomoaren eta lehen sektoreko elkarten artean, baso-suteak prebenitzeko eta itzaltzeko.

143. Arabako Suhiltzaileen Erakunde Autonomoko lan-baldintzak, giza baliabideak, plantilaren egonkortasuna, lan-hitzarmena eta langileen parte-hartzea hobetzea erraztea.

144. Lurraldeko suhiltzaile parke bakoitzean une oro txanda bakoitzeko suhiltzaile bat gehitzea, lurraldeko parke guztietan txanda bakoitzeko gutxienez 4 suhiltzaile bermatuz.

145. Laudioko suhiltzaileen parkean txanda bakoitzeko gutxienez 6 suhiltzaile egongo direla bermatzea, Aiarako eskualdeko behar bereziak direla eta.

146. Arabako Suhiltzaileen Erakunde Autonomoaren baliabide materialen, ekipoen eta prestakuntzaren berrantolaketa eta hobekuntza bultzatzea, bai baso-suteetan, bai beste larrialdi batzuetan, klima-aldaketaren ondorio kaltegarriei aurre egiteko gaitasuna hobetzeko.

147. Urteko aurrekontu-partidak ezartzea, erretako naturaguneak eta baso-eremuak lehenertzeko eta lehengoratzeko, eta lehen sektorean sortutako kalte ekonomikoak arintzeko.

B) AUKERA BERDINTASUNA BERMATZEN DUEN ARABA JUSTUA

Araba justua izan daiteke soilik pertsona guztiei eskubide eta zerbitzu publiko eta sozialerako sarbidea bermatzen badie. Oinarrizko eskubideak, hala nola osasuna, hezkuntza, etxebizitza, kultura, energia edo enplegua, pribilegio ez diren udalerriak nahi ditugu. Enplegua sortuko duten eta enplegua kalitatezkoa eta egonkorra izango duten herriak eta hiriak nahi ditugu Araban. Jendeak geratu nahi den eta ahal duen Araba.

B.1) ESKUBIDE SOZIALEKIN KONPROMETITUTAKO ARABAREN ALDE

GIZARTE-ZERBITZUEN SISTEMA PUBLIKO INDARTSUA

148. Gizarte-zerbitzuen kalitatea bermatuko duen kudeaketa publikoko eredu bat defendatzea eta garatzea, publikatzea eta zuzeneko kudeaketa baloratuz, zerbitzu horiek ematean zerbitzuaren narriadura, asistentzia-kalitate baxua eta lan-baldintza txarrak dakartzaten merkantilizazioa lehenestea saihestuz.

149. Arabako Foru Aldundiak politika publikoen arloan garatutako politiken, estrategien eta programen eraginkortasuna ebaluatzea. Gizarte-zerbitzuen mapak berrikustea gizarte-zerbitzuen erabiltzaileek parte hartzen duten ebaluazioekin.

150. Inbertitzea, Gizarte Zerbitzuen Zorroa gutxieneko zerbitzuen esparru izan dadin eta haratago joateko apustu politikoa egin dezan, gizarte-zerbitzuen sistema arinagoa, malguagoa, baliabidez hornitua eta herritar guztientzako arreta bermatuko duena sortuz (edo garatzen lagunduz).

151. Nahikotasun ekonomikoa eta baliabide material eta giza baliabide egokiak ematea gizarte-zerbitzuen sistema osoari, prekarietate-egoera guztiak estali ahal izateko. Oinarrizko beharriaz eta gizarte-kohesioari erantzuteko gizarte-gastuak lehentasuna izan behar du aurrekontuetan.

152. Mendetasunerako eta desgaitasunerako prestazio ekonomikoetara bideratutako zuzkidura ekonomikoak handitzea, egoera ekonomikoarekin bat etorritik.

153. Erakundearen arteko eta sailen arteko koordinazioa indartzea, beren ibilbidean zerbitzu ez-finantzarioak eskuratzeko beharra duten pertsonen zailtasun burokratikoak izan ditzaten eta ibilbideak pertsonen egokitu dakizkien, eta ez alderantziz.

154. Eremu soziosanitarioa sendotzeko apustua egiteko tresnak ezartzea, eta udalerrietatik lankidetzarako tresnak eta formulak zabaltzea, elementu eta erakunde berberak dituzten sail, zerbitzu eta eskubideen arteko koordinazio egokia bermatzeko.

155. Foru eremuan hirugarren sektoreko erakundeekin elkarriketa soziala indartzea, zerbitzu publikoen parte-hartzea eta elkarlana sustatzeko formula gisa.

156. Osasun mentalaren arloan lan egiten duten hirugarren sektoreko Arabako erakundeekin lan egitea bultzatzea.

GIZARTE-ZERBITZUETARAKO ESKUBIDEA BERMATZEA.

157. Balorazio-tresnak eta sarbide-irizpideak birformulatzea, gizarte-zerbitzuetara sartzeko eskubidea bermatzeko.

158. Informazioa eta gizarte-zerbitzuetarako sarbidea erraztea, oztopo administratiboak eta burokrasia kenduz, sarbide-izapideak sinplifikatuz eta informazioa formatu eskuragarrietan emanez. Arreta-protokoloak aztertzea, arintasuna errazteko.

159. Gizarte-zerbitzuetarako sarbideari buruzko informazio-kanpainak sustatzea. Komunikabideekin lankidetzan aritzea, gizarte-zerbitzuen beharra eta eguneratzea modu positiboan ikusarazteko.

160. Kalitatezko Osasun Publikoaren Lehen Mailako Arretaren hobekuntza eta mantentzea bultzatzea Arabako Lurralde Historiko osoan, bere landaguneko egungo behar espezifikoak behar bezala erantzunez, etxeetatik hurbil dagoen kalitatezko aurrez aurreko asistentzia ahalbidetuko duten irtenbideak aurkeztuz, pertsonal fakultatibo egoki eta egonkorrekin, arreta pertsonalizatua eskainiko duena eta biztanleriaren mugikortasuna minimizatuko duena.

HAURREN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

161. Haurren interes gorena lehenestea politika publiko guztietan. Haurren eta nerabeen interes gorena erakundearen politika publiko guztietan txertatuz. Funtsezkoa da kontuan hartzea haurren eta nerabeen interes gorena zeharkako bihurtu nahi dugula erakunde publiko guztietan, genero-ikuspegia zeharkakotu egiten den moduan.

162. Foru-arau guztiekin batera doan arau-inpaktuaren azterketaren memorian haurren gaineko eraginari buruzko txosten bat sartzea, Unicefek gomendatzen duen bezala.

163. Haurrak babesteko baliabideak Arabako errealitateetara eta beharretara egokitzea, azpiegitura eta giza baliabide espezializatu nahikoak eta eraginkorrak erabiliz, gizarte-zerbitzuen babesa behar duten haur eta nerabe guztiei duintasunez erantzuteko.

164. Tutoretzapeko haur eta nerabeen egoitza-harreraren sarea berrikustea eta indartzea, lan-eredua egungo beharretara egokitzeko, indarrean dagoen legeriara egokituta, familiekin lan-ikuspegia zabaldua, haurrak erruduntzat jotzen ez dituen esku-hartze eredu batetik abiatuta.

165. Eusko Jaurlaritzaren, foru-aldundien eta udalen artean koordinatutako plan bat bultzatzea eta garatzea, haurren eta gazteen osasun mentalaren egungo errealitateari sakon heltzeko eta, bereziki, tutoretzapeko adingabeen kolektiboan eragiteko.

166. Haurrak zaintzeko egoitza-sarean 0 eta 6 urte bitarteko haurren beharretara egokitutako egoitza-zerbitzu espezializatuak sartzea.

167. Gizartekintza eta gizarteratze sailen arteko koordinazio egokia bermatzea, haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko sisteman hasitako prozesuen jarraitutasuna bermatzeko, horretarako bideratze-protokolo bat diseinatuz eta garatuz.

168. Emantzipazio-etxebizitzaren sarea indartzea, bai eta emantzipazioari laguntzeko Aldundiararen tutoretzapean egon diren gazteentzako etxebizitza- eta prestakuntza-programa espezifikoak ere. Gizarte- eta lan-arloko prestakuntza eta integrazioa bultzatzea.

169. Arreta goiztiarreko zerbitzu bat bermatzea Araban, haurren beharren arabera, eskatutako arreta-denborei eta espezialitateei dagokienez.

170. Edozein motatako haurren tratatu txarrak eta abusuak prebenitzea eta modu eraginkorrean esku hartzea, erakundeen, gizarte-erakundeen, osasun-zentroen, ikastetxeen, haurrak zaintzeko sarearen eta abarren koordinazioarekin.

171. Haurrak eta nerabeak haien zaintzaz arduratzen diren pertsonen egindako indarkeria matxista mota guztietatik babesten direla ziurtatzea, eta, horretarako, beharrezkoak diren legegintza-, administrazio-, gizarte- eta/edo hezkuntza-neurri guztiak hartzea, ez errepikatzea prebenitzeko, modu egokian artatzeko, babesteko eta bermatzeko, bai eta erreparazioa ere, Haur eta Nerabeen Eskubideei buruzko Konbentzioak eta bisita- eta zaintza-eskubideak bermatzeko Istanbulgo Hitzarmenak ezarritakoa kontuan hartuta.

DESGAITASUNA DUTEN PERTSONEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

172. Desgaitasuna baloratzeko gaur egun dagoen tresna ebaluatzea eta aldatzea, errealitate berrietara egokitze eta haren eraginkortasuna hobetzeko, balorazio-zerbitzuei prozesuak arintzea ahalbidetuko duten baliabide ekonomiko gehiago emanez.

173. Egoitza-baliabide eta eguneko baliabide nahikoak martxan jartzea, desgaitasuna duten gazteei inoren laguntza behar duten adinekoentzako baliabideetan arreta ematea saihesteko.

174. Arabako eskumenen esparruan aniztasuna txertatzeko hezkuntza- eta sentsibilizazio-programak garatzea.

175. Bizimodu independentearen eredua sustatuko duten estrategiak, planak, programak eta baliabideak ezartzea, desgaitasunen bat duten pertsonen askatasunez aukeratutako bizi-sistema bat izateko duten eskubidea bermatuz. Horretarako, laguntzaile pertsonalaren prestazioa eta bizitza independenteko programa berriz diseinatuko dira, pertsonen eskaera eta beharretara egokituz.

176. Erakundearen komunikazioa formatu eskuragarrietan bermatuko duten programak garatzea, pertsonen informazioa eta parte-hartzea erraztuko dutenak, batez ere zerbitzuen eta baliabideen diseinuan, bai eta lehendik dauden ebaluazioan ere, irisgarritasun unibertsalera bideratuta.

177. Laneratzen laguntzeko programak diseinatzea, enpresa-ehunarekin lankidetzan.

178. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen sexu- eta ugalketa-eskubideak aitortu, babestu eta erraztuko dituzten programak sortzea.

179. Dibertsitate funtzionala duten emakumeei arreta emateko zeharkako politikak ezartzea eremu guztietan.

180. Aisialdi inklusibora bideratutako estrategiak eta programak garatzea, batez ere desgaitasuna duten haur eta nerabeentzat, oporraldietan arreta berezia jarritz.

181. Dibertsitate funtzionala duten helduentzako atsedeen-etxebizitza bat martxan jartzea.

GAZTEEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

182. Gazteen emantzipazioa sustatzea, Gazteriaren Foru Plana sortuz. Plan horrek lurraldeko gazteen egoera hobetzeko hainbat ardatz izango ditu: etxebizitza, enplegua, hezkuntza, aisialdia eta gizarte-babesa. Generoaren aldagaia dimentsio guztietan hartuko da kontuan, Arabako gazteen emantzipazioa bilatu eta laguntzeko. Plan horrek garatzeko behar besteko aurrekontu-zuzkidura izango du.

183. Enplegu duina eta eskubideduna bultzatzea: beharrezkoa da Gazte Enplegurako Foru Plan bat sortzea, hiru ardatz nagusi izango dituenak: aholkularitza eta laguntza enplegua sortzeari dagokionez, betiere kontuan hartuta enpleguaren eta prestakuntzaren behar espezifikoak Lurraldearen gainbeheran dauden eremuetan, lehentasunez aprobetxatuz enplegu berdeko lanpostu berriak sortzea.

184. Gazte guztiek ikasteko aukera dutela ziurtatzea, garraiorako laguntzak bermatuz eta hura erabiltzeko baldintzak hobetuz.

185. Gazteen asoziazionismoa eta gazteen inplikazioa babestea. Gazteek beren jarduerak modu autoantolatu eta arduratsuan garatzeko espazioak erraztea, aisialdiko estilo alternatiboak eta fisikoak sustatuz, pertsona gazteak autokudeatzeko eta elkartzeko espazioak garatzeko.

186. Proiektu eta zaletasun komunak dituzten gazteen topaketak sustatzea, eta topaketa horietatik sortzen diren elkarte-ekimenetarako beste leku batzuekin trukeak erraztea.

187. Nerabe eta gazteentzako Osasun Mentalerako Foru Plana diseinatzea eta abian jartzea.

188. Landa-eremuko Gaztegune Sarea sustatzea, nerabeei zuzendutako gizarte- eta hezkuntza-gune gisa, landa-eremuko udalerri guztietan jolas-, gozamen-, komunikazio- eta elkarrikeria-gune bat eskainiz.

ADINEKOEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA:

189. Bakarrik bizi diren eta/edo mendetasun-egoeran dauden adineko pertsonen errealitateen diagnostikoa egitea, haien egoerari egokitutako neurriak ezarriz, behar duten adinekoen bakardade- edo abandonu-egoerak murrizteko.

190. Laguntza-programak garatzea adinekoen bakardadeari aurre egiteko, komunitatearen garapena sustatzen duten aisialdiko eta bizikidetzako espazio integralen bidez.

191. Adinekoen bizitza aktiboa bultzatzea, autonomia handiagoa eta espazio partekatuak erabiltzea ahalbidetzen duten programak aplikatuz, eta bizitza independentea eta garapen komunitarioa sustatzen duten zerbitzuak eta baliabideak eskuratuz.

192. Arabako 65 urtetik gorako pertsona guztiei beharrezko banku-zerbitzu publikoetarako sarbidea erraztea eta bermatzea.

193. Zainketa-politika egokia, hurbila, eraginkorra eta eskubideetan oinarritua garatzea, adineko pertsonak, mendekotasuna dutenak eta/edo mugikortasun murriztua dutenak beren ohiko lekuetan bizi ahal izateko eta beren behar, nahi eta interesetara egokitutako beharrezko zerbitzuak eta baliabideak izateko.

194. Estrategia integral bat egitea eta onartzea, adineko pertsonen bizi-kalitatea hobetzeko eta zahartze aktibo eta osasungarria bermatzeko, landa-ingurunean bizi diren pertsonen arreta berezia eskainiz. Estrategia horrek, gutxienez, jarduera-esparruak identifikatzea eta berriak diseinatzea barne hartuko du, adinekoak artatzeko modu berriak sustatzera bideratuta, haien bizi-kalitatea eta asistentzia- eta osasun-sistema hobetzean eragina izango dutenak.

195. II. eta III. mailako mendetasuna duten pertsonen etxeko zainketak arautzea, haien zaintza etxez etxeko zaintzako langileek egiten dutenean. Etxeko lan-egoeran dauden langileak, kasurik onenean. Horretarako, familia barruko zaintzetarako eta profesionalak ez diren zaintzaileei laguntzeko prestazio ekonomikoak eta Laguntza pertsonalerako prestazio ekonomikoa arautzen dituzten foru-dekretuak aldatuko dira, gutxienez oinarrizko bi elementutan: figura horiek zaintza-agente gisa sartzeara eta zenbateko ekonomikoak birdefinitzea, kontratazioa baldintza duinetan egin ahal izateko eta kalitatezko zainketak bermatzeko.

196. Familia Ingurune Zaintzetarako Prestazio Ekonomikoa (FIZPE) eta Laguntza Pertsonalerako Prestazio Ekonomikoa (LPPE) % 10 handitzea, 2023ko urtarrilaren 1era arteko atzeraeraginarekin.

197. Zerbitzuari Lotutako Prestazio Ekonomikoa % 6 handitzea mendekotasunaren hiru mailetan, prestazio hori jasotzen duten egoitza pribatuen eta etxebizitza komunitarioen erabiltzaileek jaso dezaten.

198. Udaletako etxez etxeko laguntza-zerbitzuarekin koordinatuta, zaintzako talde profesional bat abian jartzea, adinekoei, desgaitasuna duten pertsonen eta mendekotasuna dutenei laguntza, jarraipena eta etxez etxeko arreta emateko, baita FIZPEen hartzaileak ere, kalitatezko zaintza bermatuz.

199. Etxeko Laguntza Zerbitzua optimizatzea, zabaltzea eta indartzea

200. Adinekoei behar adinako arreta duina bermatzea, gizarte-zerbitzuen zorroko zerbitzuak indartuz eta baliabide berrien sorrera zabalduz.

201. Adinekoen parte-hartzea bultzatzea, informazio-sistemak formatu irisgarrietan txertatuz, hala nola irakurketa errazean edo bideo eta infografiaren bidez, eta adinekoen beharretara egokitutako partaidetza-organoak sortuz.

202. Adineko emakumeak indarkeria matxista mota guztien aurrean prebenitzeko, babes- teko eta erreparatzeko neurriak ezartzea, adineko emakumeak elkartzeko neurriak indartuz, eta zerbitzu publikoetako profesionalei detekziorako eta laguntzarako prestakuntza emanez.

203. Gizartea sentsibilizatzea adineko emakumeei eragiten zaizkien indarkeria matxista moten existentziaz, neurri handi batean oraindik ezkutuan dagoen fenomeno bati buruz desnaturalizatzeke eta kontzientziatzeke.

204. Hirugarren adinekoekin zerikusia duten politika publikoak ebaluatzeke mahai bat sartzea, erabiltzaileen eta senideen elkarteek osatua, bai eta parte hartzeke prest dauden eta borondatea duten erabiltzaileen elkarteek osatua ere. Mahai horretan erakundeek ordezkaria egongo da, etengabeko ebaluazioa egiteke eta elkarrizketarako bidea izateke, zerbitzuak hobetzeko eta erabiltzaileen beharretara egokitzeko.

205. Egoitzetan egiten diren ikuskapenen behaketa parte-hartzailea ahalbidetzea, politika publikoak ebaluatzeke mahaiko erabiltzaileen eta senideen zati adierazgarri bat bertaratzea erraztuz; era berean, mendekotasuna eta desgaitasuna dutenentzako egoitza publikoetan zein pribatuetan ikuskapenak egitea proposatu ahal izango dute.

206. Dirulaguntzen programak abian jartzea, etxebizitzak mugikortasun- eta/edo mendekotasun-premietara egokitzeko eta ohiko ingurunean jarraitzea helburu dutenak, betiere pertsonaren erosteko ahalmenari baldintzatu gabe.

207. Jabetza publikoko azpiegituren eraikuntza eta birgaitzea bultzatzea, Arabako bizitegi-eredu publikora bideratzeko.

208. Irabazi-asmoa duten enpresek emandako egoitza-baliabideak publikizatzea, ituntzeko egungo baldintzak amaitu ondoren. Horretarako, berariazko erakunde bat sortuko da, lege- gintzaldiko 4 urteetan zehar lan-egutegi bat izango duena.

209. Egoitzetako eta etxebizitza komunitarioetako kontratuetan abusuzko klausulak ezabatzea.

210. Zahartzearen eta desgaitasunaren sektoreko adituekin eta langileekin lankidetzan, bizitegi-eredu berri bat garatzea lurraldean, herrialde aurreratuagoetan eredu arrakastatsuak erreferentziazat hartuta, orain dagoen egoitza-parketik eredu publiko batera igarotzeko, arkitektura-, antolamendu- eta kudeaketa-diseinu berriak aintzat hartuko dituen eredu publiko baterantz, zeinak etxearekin parekatuko baitu.

211. Toki-erakundeei zuzendutako laguntza-lerro bat ezartzea, adineko pertsonak gizartean parte har dezaten sustatuko duten ekimenak bultzatzen, bereziki boluntarioratzako eta aisialdiko programak eta belaunaldien arteko integrazioa sustatzeko, 5.000 biztanletik beherako udalerrietan garatzen direnak lehenetsiz.

212. Toki-erakundeei zuzendutako laguntza-lerro bat ezartzea, adinekoen zahartze aktibo eta osasungarria bultzatuko duten ekimenak bultzatzeko, 5.000 biztanletik beherako udalerrietan egiten direnak lehenetsiz.

213. 60 urtetik gorako biztanleei Arabako landa-eremuan teknologia berrien, Interneten, online zerbitzuen kudeaketaren, Open Dataren eta sare sozialen erabileran trebatzen eta trebatzen laguntzeko programa bat abian jartzea.

POBREZIA-EGOERAN ETA/EDO GIZARTE-BAZTERKERIAKO EGOERAN DAUDEN PERTSONEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

214. Esku hartzeko ikuspegi bat ezartzea, pobrezia- eta bazterkeria-egoerak sortzen dituzten egitura ekonomikoak eta sozialak zalantzan jartzeko.

215. Erakundeen arteko eta sailen arteko koordinazio eraginkorra ezartzea, batez ere osasun-sistemei, etxebizitzari, enpleguari, hezkuntzari, gizarteratzeari eta diru-sarrerak bermatzeari dagokienez, garapen-prozesu integralak errazteko.

216. Pobreziaren eta bazterkeriaren aurka borrokatzeko tresnak eta baliabideak ikertzeko eta ebaluatzeko neurriak ezartzea, gizarte-eragileekin, gizarte-mugimenduekin eta unibertsitate publikoekin lankidetzan, etengabeko hobekuntzara, gardentasunera eta bazterkeria larriaren aurkako borrokan eta pobreziaren kronifikazioan parte hartzera bideratuak.

217. Arabako Lurralde Historikoan haur eta gazteei eragiten dieten gizarteratze-politikak zaintzea.

218. Estatistika egokiak eta hobetuak izatea Arabako enpleguko pobreziaren eta prekarietatearen mapa erreala ezagutzeko, adierazle guztietarako sexuaren arabera bereizitako datuak dituztenak, eta, edonola ere, gure lurraldeko emakume pobretuen kausa eta behar espezifikoak erantzuteko aukera ematen dutenak.

219. Gizarte-bazterketa baloratzeko dagoen tresna ebaluatzea eta aldatzea, errealitate berrietara egokitzeko eta Araban gizarte-bazterkeriako egoerak antzemateko eta baloratzeko eraginkortasuna hobetzeko, pertsonen garapen pertsonala eta soziala ahalbidetzeko.

220. Gizarte-bazterkeriako egoeran dauden pertsonentzako egoitzako eta egoitzakoak ez diren arreta-baliabideak indartzea eta zabaltzea, gaur egun gizarte-zerbitzuen zorroak zehazten dituen ratioen gainetik. Haurrei eta nerabeei modu gogorragoan eta atzeraezina-goan eragiten dien prekariedade-katea hautsi behar da.

221. Foru-eskumenen esparruan politika espezifikoak txertatzea, Araban etxegabetasuna desagerraraztea ahalbidetuko dutenak, aurrekontu-nahikotasuna emanez.

222. Erakunde arteko eta zeharkako etxebizitza-politika bultzatzea, Etxebizitza Eskubideari aurre egiteko, pertsona orok etxebizitza duina izateko eskubide SUBJEKTIBOA bermatuta izan dezan. Udal-aterpetxeak beharrezko neurritzat hartzen ditugu aldi baterako, pertsona orok eskubide hori Administrazio Publikotik bermatuta izan dezan, haien egoera ekonomikoa edo soziala edozein dela ere.

223. Hirigintza-politikak birbideratzea, hiriko auzoetan biztanleria-mistotasuna ahalbidetzeko eta sustatzeko, adinak, egoera sozio-ekonomikoa eta jatorria edo jatorria kontuan hartuta, horrela integrazio eta gizarte-kohesio handiagoa lortzeko eta belaunaldi berrietan politika inklusiboak errazteko.

224. Etxebizitza gisa gaitutako etxeen eta higiezinaren poltsa bat sortzea, etxerik gabeko pertsonen erregistroekin gurutzatzea, babes sozialeko eta etxebizitza-eskubideko eredu bat ezartzeko, "Housing First" sisteman oinarritua, kasu bakoitzak behar dituen gizarte-zerbitzuekin batera.

225. Beste erakunde batzuen ekintzarekin batera espekulazioa geldiaraziko duten eta bizitokiaren alternatibak sustatuko dituzten neurri fiskalak eta legalak garatzea, etxebizitza galtzearen mehatxuarekin dauden pertsonen eta familien arreta ematea lehenesteko.

LANKIDETZAN ARITZEN DEN ARABA BAT. MIGRATZAILEEN ETA ERREFUXIATUEN ESKUBIDEEN KONPROMETITUTA

226. Migratzaileek eta errefuxiatuek eskubideak berdintasun-baldintzetan eskura ditzaten bermatzea, bizileku bakoitzeko herritartasunaren kontzeptua erreferentziazat hartuta.

227. Lan-protokolo bakarra sortzea harrera integrala eta kalitatezkoa egiteko, Euskadi harrera- eta igarotze-lurralde gisa definitzeko, homogeneous eta euskal erakunde guztiek koordinatua. Beharrezkoa da Euskadiko migrazio-politikei koherentzia ematea eskumen-eremu guztietatik. Protokolo hau sortzea, adituen, erakundearen eta gizarte-mugimenduen parte-hartzearekin.

228. Lurraldean bizi diren pertsona migratuen parte-hartzea bultzatzea eta haien integrazioaren alde lan egitea, arreta berezia jarritz emakumei, gazteei eta haurrei.

229. Arabako Foru Aldundiaren kudeaketa propioa aurrekontu bateratuaren % 0,7ko gutxiengoko aurrekontu-partida bermatzea, garapenerako lankidetzari eta nazioarteko elkartasunari begira, eta foru-baliabideekin laguntzea garapen-lankidetzan lan egiten duten erakundearen lana. Helburu horretara bideratuko den aurrekontu-bide argia ezartzea.

230. Esparru publikotik herritarren inplikazioa sustatzea lankidetzan eta elkartasunean, informazio- eta sentsibilizazio-kanpainen bidez, gizarte-mugimenduekin koordinatuta. Arreta berezia jarritz garapen-, gatazka-, elkartasun- eta lankidetzaz-azalpenak.

231. Hegoaldeko herrialdeen ikuspegi objektiboa eta beren kultura-nortasunetikiko eta jendearen duintasunetikiko errespetuzkoa sustatzea, hausnarketarako eta elkartasunerako jarduerak bultzatzeko.

232. Herritarrak informatzeko, prestatzeko eta sentsibilizatzeko programak sortzea, giza eskubideen eta herritar inklusiboen alde. Horrela, arrazakeriari eta xenofobiari aurre egingo zaie, behar besteko aurrekontua izango dute eta haien eraginkortasuna eta egonkortasuna bermatuko dute. Horrela, bizikidetzaz eraikitzen lagunduko da.

233. Kontrastatu gabeko informazioetan oinarritzen diren, zuzenean edo zeharka arrazismoa edo xenofobia sustatzen edo elikatzen duten erakunde eta komunikabideei finantzaketa publikoa ematea ahalbidetzen ez duten elementuak sartzea eta lankidetzat etetea.

234. Lurralde tolerantia eta laikoa sustatzea, pertsona guztiek beren sinesmenak eta erlijio-praktikak izateko duten eskubide indibiduala babestuz, nahi izanez gero, eta erakunde publikoen izaera laikoa bermatuz.

235. Garapen iraunkorra eta 2030 agenda betetzera bideratutako politika koherenteak garatzea.

236. Bidezko merkataritza eta kontsumo arduratsua sustatzea, bidezko merkataritzako lurralde-sareak sortuz. Merkataritza-establezimenduekiko harremana erraztuz, establezimendu horiek jardueran parte har dezaten lagunduz, merkatu eta azoketan espazioak erresebatuz eta herritarrei ezagutaraziz.

237. Hegoaldeko herrialdeak indartzen laguntzea, honako hauen bidez:

- Haien prestazioak hobetzen laguntzea, teknikariak gaituz eta proiektuak batera finantzatuz.
- Hegoaldeko toki-administrazioen zeregina babestea, garapen ekonomiko, sozial eta kulturalerako eragile gisa indartzeko.
- Asoziazionismo eraldatzaileari laguntzea.

238. Ingurumen-krisia, Iparraldetik Hegoalderako zor ekologikoa eta elikadura-subiranotasuna zeharka eta sektoreka integratzen dituzten proiektuak eta programak bultzatzea Hegoaldean.

B.2) JARDUERA EKONOMIKO IRAUNKORRA DUEN ARABAREN ALDE

Jarduera ekonomikoa ez da berez helburu bat, pertsonen beharrei erantzuteko bitarteko bat baizik. Ildo horretan, beharrezkotzat jotzen dugu Araban garatzen diren jarduera ekonomikoek jendearen eskubideak zaintzea, lan-baldintza duinak, aberastasunaren banaketa justua eta iraunkortasun ekologikoa bermatzea, azken batean, lurraldearen eta bertan bizi diren pertsonen zerbitzura jartzea.

JARDUERA EKONOMIKO IRAUNKORRA

239. Azterlan bat eta ondorengo plan bat egitea, Arabako ekonomia garatu ahal eta behar den sektore ekonomiko eta industrialetarako aukerak aztertzeke, trantsizio energetikoaren erronkei beroketa globalaren aurrean behar bezala aurre eginez. Azterlan eta plan hori erakundeek gidatuko dute, eta inplikaturako eragile sozial eta ekonomiko guztiek parte hartuko dute.

240. Araba gizarte- eta ingurumen-konpromiso handiko enpresetan erreferente bihurtzeko apustua egitea. Horretarako, finantzaketa-mekanismoak eta neurri fiskalak jarriko ditugu martxan, gure produkzio-sektoreak estandar jasangarrietara (eta, beraz, nazioartean lehiakorragoetara) eta kalitatezko enplegura egokitzea eta berritzea bultzatzeko.

241. Klausula sozialak eta ingurumenekoak sartzea, ETEek eta kooperatibek kontratazio publikoetarako duten irisgarritasuna zigortzen duten oztopoak kentzeko, 2014/24/EB Zuzentarautik eratorritako neurriak aplikatuz eta honako hauek ziurtatuz: eskaintzaren lotteak banatzea, esleipendun bakoitzeko lote kopurua mugatzea, esperientzia edo kaudimena kentzea, eta bermeak kentzea edo murriztea.

EKONOMIA BERDEA, SOZIALA ETA SOLIDARIOA

242. Ekonomia sozial eta solidarioaren eta irabazi-asmorik gabeko hirugarren sektorearen sektoreetan kokaturako jarduera ekonomikoen garapena sustatzea.

243. Elkarriketa-mahai bat sortzea Ekonomia Sozial eta Solidarioko eta merkataritza txiki-ko erakunde eta enpresekin, politika publikoak elkarrekin eraikitzeke.

244. Hurbileko ondasunak eta zerbitzuak ekoizteko eta banatzeko tokiko proiektuak garatzen dituzten Ekonomia Sozial eta Solidarioko erakundeei laguntzea. Nekazaritzako produktu ekologikoen tokiko ekoizpen- eta banaketa-taldeak bultzatzea.

245. Erakundeen arteko lankidetzaz sustatzea, tokiko eta atzerriko inbertsioak gizarte- eta ingurumen-erantzukizuneko irizpideekin erakartzeko neurriak ezartzeko.

246. Lurzoru kutsatuak berreskuratzea eta jardunean jartzea bultzatzea.

247. Ezagutzaren ekonomia bultzatzea: elkarlaneko ikaskuntza eta sareko lana sustatzea, jardunbide egokien, esperientzien eta ezagutza publiko eta irekiaren trukea errazteko.

EKONOMIA FEMINISTAREN ALDEKO APUSTU GARBIA – EKOFEMINISMOAREN ALDE.

248. Ekofeminismoaren aldeko apustua egitea, produkzio-eremuan eragiten diguten desberdintasun ekonomikoak desagerrarazteko eta zainketen erantzunkidetasunaren alde egiteko.

249. Zainketen demokratizazioa sustatzea, lurralde-eremu guztietan bizitza zuzenagoa eta iraunkorragoa antolatzeke: zaintzaren zentraltasun soziala aitortzea eta horien erantzukizuna gizarteratzea, zainketen erantzukizun publiko eta kolektiboari aurre egitea ahalbidetuko duen zainketen euskal sistema bultzatuz.

250. Gizonen eta emakumeen erantzunkidetasuna sustatzeko proiektuak bultzatzea etxean, familia-eredu guztietan. Etxeko lanak modu zuzenean egitea, baita foru eremuko sentsibilizazio- eta berrikuntza-programen bidez ere.

251. Foru esparrutik zainketen sektore ekonomikoa indartzeko apustua egitea, zaintzarako eskubidea blindatzeko helburu bikoitza ahalbidetuko duen sektore estrategiko gisa, eta, bestetik, bultzatzea sektore jasangarriak, desiragarriak eta begirada argiarekin pertsonen bizitza hobetzeko.

252. Araban dagoen ekonomia sozial eta solidarioaren sarea bultzatzea, emakumez osatutako kooperatibak sortzen laguntzeko edo laguntzeko lerro bat sortuz, lurraldean errotuta dauden hurbileko proiektuetarako, eta ikuspegi ekofeministatik.

253. 45 urtetik gorako emakumeentzako eta gizarte-bazterketako arriskuan dauden emakumeentzako enplegu-plan espezifiko bat egitea. LANDA EREMUKO EMAKUMEEN eskubiak defendatzearen eta sustatzearen aldeko apustua.

254. Landa-ingurunean emakumearen ahalduntzea sustatzeko eta haren jarduera ekonomikoa sustatzeko programak garatzea, enplegua sortzeko emakumearen aldeko diskriminazio positiboko neurriak barne.

255. Kuadrilletan espezializatutako teknikariekin edo taldeekin unitateak sortzen laguntzea, landa-eremuko emakumeak ahalduntzeko planak garatzeko, egokiak eta kalitatezkoak, emakumeek parte hartzeko mekanismoak sortzeko, eragiten dieten politika publikoen diseinuan, jarraipenean eta ebaluazioan.

256. Genero-ikuspegia eta aniztasunari laguntzeko ikuspegia bermatzea Arabako Foru Aldundiak kudeatzen dituen eta landa-garapenera eta nekazaritza eta abeltzaintzako sektorea garatzera bideratzen diren Europako funtsekin batera finantzatutako laguntzak ezartzean eta orientatzean.

257. Arabako Foru Aldundiak kudeatutako Europako funtsekin finantzatutako prestakuntza-ekintzetan, langileentzako prestakuntza-programak landa-inguruneen berariazko beharretara egokitzea.

258. Tokiko administrazioekin eta kasuan kasuko Landa Garapeneko sailekin lankidetzan ebaluazio bat egitea, Arabako Lurralde Historikoan emakumeen titulartasun partekatua lortzeko mekanismoen eraginkortasunaren diagnostiko integrala egin ahal izateko, Estatutua onartzen denetik gaur egun arte, eta hura emakume gehiagok eskuratuko dutela bermatzeko beharrezkoak diren erreformak ezartzeko.

259. Emakume Baserritarraren Estatutuaren 17. artikulua garapena sustatzea. Artikulu horrek diskriminazio positiboko neurriak ezartzen ditu nekazaritza-lurren funtsetan kuotak esleitzeko, bai eta instalazio berriei laguntzeko programak ere, lehenetsitako kolektibo, gazte, emakume eta emakumeen kooperatiba gisa koka daitezen.

260. Nekazaritzaren sektorean emakumeak ordezkatzeko Emakume Baserritarraren Estatutuan jasotako irizpideak betetzen ez dituzten erakunde pribatu eta/edo sozialei dirulaguntzak eta foru-laguntzak baztertzeko neurriak ezartzea.

261. Azpiegitura publikoen eta beharrezko baliabideen erabilera bultzatzea, landa-ingurunean Auzolanak eta emakumeen autoantolaketa sustatzeko.

262. Zuzeneko laguntza-lerro bat sortzearen aldeko apustua egitea, jarduera soziokulturalak egiteko. Jarduera horien xedea da nekazaritzako mugimendu feministaren genealogia eta ikaskuntzak sustatzea eta ikusaraztea, eta LGTBIQ+ ikusgaitasuna sustatzea eta landa-eremuan edozein motatako diskriminazioaren aurka borrokatzea.

JARDUERA EKONOMIKOA ETA SALGAIEN MUGIKORTASUN IRAUNKORRA

263. Trenbidea salgaien garraio nagusi gisa bultzatzea, ingurumen-, gizarte- eta ekonomia-balioagatik.

B.3) KALITATEZKO ENPLEGUA DUEN ARABAREN ALDE

LANGABEZIAREN ETA PREKARIETATEAREN AURKAKO BORROKA

264. Eusko Jaurlaritzaren eta udalerrien lankidetzarekin, azterlan zehatz bat egitea bultzatzea, erakundeek gidatuta eta inplikaturako gizarte-eragile guztien parte-hartzearekin, enplegua sortzeko eta garatzeko ikuspegiei buruz, gure produkzio-ereduaren trantsizioaren testuinguruan sortuko diren klima- eta energia-helburuetara egokitzeke. Azterlan horri “Araba etorkizunera begira” deituko diogu, eta horri esker, sor daitezkeen enplegu berdearen zenbatespen zehatzak, egongo diren prestakuntza-beharrak eta agertuko diren dibertsifikazio ekonomikorako aukerak zehaztu ahal izango ditugu.

265. Kuadrilla bakoitzerako enplegu-plan espezifikoak egitea, “Araba etorkizunera begira” esperientzian jasotako informazioan oinarrituta. Enplegu-plan horien barruan sartuko dira prestakuntza-neurriak, lanbide-birziklapenekoak, bultzada ekonomikokoak, enplegua sortzekoak eta gizarte-bermekoak eragindako sektore ekonomikoetako langileentzat. Plan osoak izango dira, eta gainerako erakundeekin eta gizarte-eragileekin koordinatuta egingo dira. Plan horiek bost sektoretan bilduko dira lehentasunez: energia- eta hiri-birgaitzea eta energia berriztagarrien garapena; hondakinen prebentzioa eta kudeaketa jasangarria; hurbileko merkataritza-sarea babestea eta indartzea; pertsonen arreta eta zaintza eta bizitzari eustea, eta kooperatiba-ekonomia eta haren eguneratze teknologikoa sustatzea.

266. “Araba etorkizunera begira” planaren barruan, lankidetza estua izatea administrazio eskudunekin, krisiak gogorren jotako eskualdeetan gizartearen eta ingurumenaren arloko erronketara egokitutako industria suspertzea sustatzeko.
267. Ekimen publikoko enplegu-planak garatzea sektore estrategikoetan, lurraldeko langabezia-egoerei irtenbidea emateko, Enplegu Bermatuaren proposamena zehazten den bitartean.
268. Enplegu-planen diseinuan eta abiaraztean arreta areagotzea langabeziaren eta prekarietatearen ondorioak gehien pairatzen dituzten kolektiboetan, hala nola iraupen luze-ko langabeetan, birmoldaketa-prozesuan dauden sektoreetako langileetan, gazteetan eta emakumeetan. Ezinbestekoa da programa guztiek genero-ikuspegia izatea.
269. I+G+B bultzatzea eta “Ikertzailearen Europako Gutunaren” baldintzak betetzea.
270. Mendetasunari arreta emateko sistema eraldatzea eta hobetzea, arreta berezia jarritz zainketen ekonomian, enplegu-nitxo desiragarri eta jasagarri gisa.
271. Baserritarren funtzio soziala ezagutzea, nekazari-azokei eta -merkatuei eta hazi-bankuei lagunduz.
272. Negoziazio kolektiboa bultzatzea eta berreskuratzea, Arabako eta Euskadiko lan-harremanak demokratizatzeko gune gisa.
273. Aldundiaren, sindikatuen, patronalaren eta lurraldeko gainerako gizarte-eragileen arteko akordioak sustatzea, Arabako langileei erosteko ahalmena mantentzea eta hobetzea bermatuko duten akordioak sustatzeko.

ENPLEGU DUINA ETA ENPLEGU PUBLIKOA

274. Aldundiko langileen lanaldiaren murrizketa progresiboa defendatzea, asteko 34 ordura mugatzen hasita, eta, beraz, enplegu publikoa banatzeko neurriak sustatzea proposatzen dugu.

275. Kalitatezko enplegu publikoaren alde egitea. Horregatik, Arabako Foru Aldundiko lan-plan-tillak sendotu nahi ditugu, behin-behinekotasuna eta azpikontratazioa ahalik eta gehien murrizteko. Foru-erakundearen mendeko plantillen lan-baldintzen diagnostikoa ere egingo dugu, guztien lan-eskubideak betetzen eta errespetatzen direla bermatzeko. Halaber, foru-erakundearen inplikazio zuzena eskatuko dugu balizko lan-gatazkak konpontzeko.

276. Zerbitzuak kanpora ateratzea murriztea, eta emakidak amaitu ahala haien zuzeneko kudeaketa publikoa berreskuratzea, horrek lanposturik edo lan-eskubiderik galtzea ekarri gabe. Horretarako, alde zuzenetik aztertuko da, kasuz kasu, zerbitzuaren kalitatea hobetzeko bideragarritasuna eta egokitasuna.

277. Kontratazio-lehiaketa publikoetako klausulak Aldundiaren eta langileak kontratatzeke jardunbide egokiak bultzatzen dituen erakunde pribatu baten (parekotasuna, prebentzioa eta lan-segurtasuna, kolektibo kalteberak gizarteratzea eta laneratzea, etab.) arteko beste edozein harreman-motatarat hedatzea, ingurumen-inpaktu negatiboak murrizten badituzte (ingurumen-ziurtagiriak, produktu ekologikoen eta bidezko merkataritzako produktuen erabilera, energia-eraginkortasuna, etab.), ekonomia sozial eta solidarioko erakundeei mesede egiten badiete (kooperatibak, irabazi-asmorik gabeko erakundeak, etab.) eta lurraldean errotuta badaude.

278. Foru administrazioaren benetako beharrei erantzungo dieten Lan Eskaintza Publikoak desblokeatzea eta abian jartzea, ezegonkortasunari eta sailtetako langile urriei amaiera emateko.

279. Kolektibo kalteberen enplegua bultzatzea, klausulak eta kontratazio arduratsuen tasak txertatuz.

280. Suhiltzaileen eta Foru Suhiltzaileen Erakunde Autonomoaren LEPei dagokienez, Arkauteko Polizia eta Larrialdietako Euskal Akademiaren esku ez uztea erantzukizunak, eta AFAk LEPa bera antolatzea, oposizio gileentzat oso ondorio kaltegarriak, bizi izandakoak, saihesteko.

281. INDESA 2010, S.L. enpresako langileen enplegu-baldintzak hobetzeko plana bultzatzea.

TOKIKO MERKATARITZA

282. Tokiko merkataritzari laguntzeko eta bultzatzeko plan bat egitea, interesa duten eragile guztien parte-hartzearekin, nahitaez tokiko merkatariekin egindako diagnostiko partekatu batetik abiatuta.

283. Hurbileko merkataritza-jarduera guztiak eta, bereziki, guztion onerako argi eta garbi bideratzen direnak indartzea, eta legeak Aldundiari ematen dion diskrezionalitate-tartea erabiltzea merkataritza-gune handiak eraikitzeko edo daudenak handitzeko behar diren baimenak ahalik eta gehien mugatzeko.

284. Arabako merkataritza-ordutegien liberalizazioa mugatzeko beharrezkoak diren aldaketak proposatzea foru-eskumenetatik, eta lurraldean 24 orduko dendak irekitzea eragozteak.

285. Auzo eta herriko merkatu eta denden zeregina indartzea, tokiko ehun sozial eta ekonomikoaren mesedetan.

286. Eskualdeko tokiko merkataritzaren eskaintzaren berri emango duten sentsibilizazio-eta komunikazio-kanpainak egitea. Ezinbestekoa da saltoki txikien abantailei balioa ematea, haien eskaintzari balioa emateko eta bizilagunak hurbileko saltokiarekin konektatzeko.

287. Saltoki tradizional eta enblematikoak babestea, aniztasuna, hurbiltasuna eta kalitate estetikoa bultzatzen dituzten laguntza eta plan berezien bidez, "Small Business Act" edo Enpresa Txikien Europako Gutunean ezarritako norabidean.

288. Auzoetan jarduera ekonomiko iraunkorrak garatzeko aholkularitza- eta orientazio-guneak sustatzea. Autonomoei eta enpresa txikiei laguntzea, plan estrategikoen, administrazio-erraztasunen, izapideak sinplifikatzearen, ikastaroen eta abarren bidez.

289. Turismo-eredu jasangarri baten garapena sustatzea, tokiko merkataritzan kontsumituko duena eta gure ingurunea errespetatuko duena. Azken batean, tokiko merkataritzan eta ostalaritzan eragin positiboa duen turismoa.

EKINTZAILETZARI ETA AUTONOMOEI LAGUNTZEA.

290. Enpresei laguntzeko sareak sortzea bultzatzea, enpresa txikiei eta kooperatibei zerbitzu espezializatuertarako sarbidea errazteko, kostuak murrizteko eta lehiakortasuna hobetzeko bitarteko gisa.

291. Ekonomia kolaboratibo eta iraunkorreko proiektuetarako programa espezifikoak sustatzea, prestakuntza, aholkularitza eta laguntza espezializatua eta lankidetzarako espazio parte-hartzaileak barne hartzen dituen ibilbidea eskaintzen dutenak.

292. 45 urtetik gorakoentzako ekintzailatza-programa berezi bat garatzea, alderdi sozioekonomikoak, belaunaldi-aldaketak eta ekiteko prest dauden pertsonen prestakuntza eta esperientziak kontuan hartuta.

293. Gazteen ekintzailatza-ekimenak bultzatzea eta laguntzea, batez ere gizartean eragin positiboa duten proiektuak, gizarte- edo ingurumen-arazo bat konpondu nahi dutenak. Ekintzailatza zientifikoa sustatzea eta oinarri zientifikoko enpresa bat sortu nahi dutenei laguntzea.

294. Enpresa txikien, kooperatiben eta familia-enpresen kudeaketan talentu profesionalaren prestakuntza eta integrazioa sustatzea.

295. Erakundeen arteko lankidetzatza sustatzea, tokiko eta atzerriko inbertsioak gizarte- eta ingurumen-erantzukizuneko irizpideekin erakartzeko neurriak ezartzeko.

296. Tailer-etxearen eta merkataritza-etxearen figura bultzatzea, orain hutsik edo itxita dauden lokal jakin batzuk, aldi berean, enpresa-proiektu berri bati ekiten dioten pertsonen ohiko etxebizitza eta merkataritza-lokala izan daitezen ahalbidetuz.

TURISMO JASANGARRIAREN ALDE

297. Lurraldearen kontserbazioa sustatzea, paisaiaren, turismo iraunkorraren eta bizikaltatearen arloko erreferente bereizle gisa.

298. Turismo jasangarriaren+20 Munduko Gutunarekin koherentea den turismo-eredu bat garatzea, gure ingurunea errespetatzen duena, tokiko merkataritzan eta ostalaritzan eragin positiboa izango duena, eta, aldi berean, karbono-aztarna murrizten lagunduko duten neurriak (garraio publikoa, hondakinen murrizketa, etab.) eta kalitatezko enpleguan oinarrituta garatuko dena.

299. Ekosistema hauskorrenen babesa eta dibertsifikazio turistiko horri eta landa-turismo eta turismo jasangarriari laguntza ekonomikoa eta fiskala bermatzea.

B.4) LEHEN SEKTOREAREKIN KONPROMETITUTAKO ARABA BATEN ALDE

300. Nekazaritzaren deskarbonizazioa, klima-alaketaren aurkako borroka eta nekazaritza ekologikorako eta abeltzaintza estentsiborako trantsizioa bultzatzea, nekazaritza-eredu orekatuagoen eta iraunkorragoen bidez, bai ingurumenaren aldetik, bai gizartearen aldetik.

Nekazaritza-lurren osasuna eta emankortasuna berreskuratzea sustatzea, Arabako Lurralde Historikoan klima-alaketaren aurka borrokatzeko eta biodibertsitatea hobetu eta berreskuratzeke funtsezko elementu gisa.

302. Nekazaritzako elikagaien industria autoktonoa eta hurbilekoa sustatzea eta garatzea, lurraldea deskarbonizatzeko, landa-inguruneke gizarte-kohesiorako eta elikadura-subiranotasunerako beharrezko tresna gisa, Arabako Lurralde Historikoaren lehen sektorean be-launaldien arteko erreleboa bermatu ahal izateko.

303. Asoziazionismoa sustatzea, nekazaritza eta abeltzaintza jarduera osagarriak izan daitezen, bi jarduerak eskatzen dituzten beharrak asetzeko.

304. Laborantza-lurren babes estrategikoa eta laboreen dibertsifikazioa sustatzea.

305. Banaketa-bide laburrak sustatzea, azken kontsumitzailearentzako eta ekoizlearentzako bidezko prezioak erraztuz.

306. Familia-industria txikiak, elkarteak edo kooperatibak babestea, Arabako Lurralde Historikoan nekazaritzako elikagaien industria propioa sortzea helburu dutenak, hala nola tokiko produktua eraldatzen duten industriak.

307. Abereentzako, ardientzako eta txerrientzako hurbileko hiltegi-zerbitzuak eta beste animalia txikiago batzuentzako (hegaztiak eta untziak, esaterako) hiltegi ibiltariko zerbitzuak sortzen laguntzea, ustiategi berriak eta txikiak sortzen lagunduz, landa-eremuetan biztanleak finkatzen lagunduz eta Arabako Lurralde Historikoaren elikadura-subiranotasuna bultzatuz.

308. Nekazaritza-lurren emankortasuna mantentzen eta berreskuratzen lagunduko duten nekazaritza-jarduerak erraztea eta laguntzea, lehen sektorearen errentagarritasuna hobetuz eta ekonomia zirkularra bultzatuz.
309. Biodibertsitatearen babesarekin eta klima-aldaketaren aurkako borrokarekin bateragarriak diren nekazaritza-, abeltzaintza- eta basogintza-jardueren alde egitea, eta naturaguneak eta baliabide naturalak modu iraunkorrean erabiltzea.
310. Nekazaritza ekologikoa, birsortzailea, abeltzaintza estentsiboa eta arraza autoktonoak sustatzea, epe luzerako ustiategien jarraipena ziurtatuz.
311. Agroekologiako tekniken erabilera bultzatzea, bai eta kudeaketa-jardueretako lankidetza ere (nekazaritza-kooperatibak).
312. Nekazari berriei lurerrako sarbidea erraztea, lurerrako sarbide demokratikoko neurriak bultzatuz, batez ere gazteentzat, lurren banku publiko baten bidez.
313. Nekazaritzako elikagaien estrategia jasangarri bat ezartzea Araban, landa-ustiategien bideragarritasuna bermatzeko, hurbileko elikagai osasuntsuak ekoizteko, pestizidarik gabe eta animaliei tratu txarrik eman gabe, ekonomia zirkularra sustatzeko eta hurbileko kontsumoa sustatzeko.
314. Trantsizio agroekologikoa sustatzea eta elikagaien ekoizpenak ingurumenean duen eragina murriztea, elikadura-subiranotasunaren eta justizia sozialaren irizpideekin. Ekosistema bakoitzerako egokiagoak diren inpaktu gutxiagoko laborantzetarako trantsizio agroekologikoa, barietate tradizionalak erabiliz, genetikoki inoiz eraldatu gabeak.
315. Nekazaritza-ekoizpenean erregai fosilen eta nekazaritzako intsumo mineralen eta sintesi kimiko eta antimikrobianoen kontsumoa minimizatzea, ingurumen- eta klima-inpaktuak murrizteko.
316. Lurraldeari lotutako abeltzaintza estentsibo agroekologikoa, harrapari handiekin batera bizitzea eta abeltzaintza industrial (makroabeltegiak eta antzekoak) mugatzea sustatuko duen animalia-ekoizpenaren eredua sustatzea.

317. Ingurumena gehiago errespetatzen duten nekazaritza-ereduen bilakaerara bideratutako laguntza-plan bat ezartzea, hala nola nekazaritza ekologikoa eta nekazaritza birsortzailea, eta energia-kontsumo eta ingurumen-kostu txikiagoak dituzten ustategi txikiak.
318. Hondakin solidoen frakzio organikoaren konpostajea sustatzea lehen sektoreko kudeatzaileen bidez, eta nekazaritza konpostajearen arloko prestakuntza ematea interesa duten lehen sektoreko pertsonei.
319. Arabako Lurralde Historikoaren eremu geografikoak identifikatzea, hondakin solidoen frakzio organikoaren konpostaje-eredu deszentralizatua ezarri ahal izateko.
320. Arabako lehen sektorean bidezko lan-baldintzak eta prezio duinak sustatzea.
321. Familia-upeltegien mahastizaintza-eredu tradizionala babesteko ekimenak babestea.
322. Arabako Errioxako mahatsaren prezio justu eta duinak ziurtatzea.
323. Arabako erremolatxa-sektorea defendatzea, Elikadura Katearen Legea modu eraginkorrean betetzeko eskatuz.
324. Arabako esne-sektorean bidezko lan-baldintzak eta prezio duinak berma daitezen sustatzea.
325. Behin betiko sartzea olibadietako sektorea “ardoaren ibilbideko” zenbait ekitaldietan. Gainera, Arabako Errioxako oliba-olioa FITURen ordezkatuta egotea, Arabako Errioxaren erakargarritasun gehigarri gisa.
326. Euskal Autonomia Erkidegoko ikastetxeetan eta osasun-zentroetan Arabako Errioxako oliba-olioaren hurbiltasun-kontsumoa sustatzea.
327. Arabako oliba-sektorearen plan estrategikoa egitea, Arabako oliba-olioarentzat estrategia egokia lortzeko.
328. Nekazaritzako ustategietan energia berriztagarri iraunkorren ekoizpena eta kontsumoa sustatzea.

329. Tokiko merkatuak eta artisau-ekoizpena eta ekoizpen ekologikoa sustatzea. Asoziazionismoa eta tokiko kontsumo-taldeak sustatzea.

330. Emakumeek landa-munduan duten zeregina aitortzea eta haien baldintzak eta bizi-kalitatea hobetuko dituzten ekintza positiboak bultzatzea.

331. Nekazaritza-lurren jabe eta errentari guztiei zuzendutako aholkularitza teknikoko programa bat abian jartzea, eta nekazaritza birsortzailearen ereduari buruz eskuragarri dagoen informazioa ematea, klima-alaketaren aurkako borrokan eta Arabako Lurralde Historikoko nekazaritza-lurren osasuna berreskuratzean duten zeregina berariaz kontuan hartuta.

332. EBk zehazten duen bezala, haragijale handien eta abeltzaintza estentsiboaren arteko koexistentzia sustatzea, kontserbatu beharreko aberastasun eta ondare gisa, kalteak minimizatuko dituzten prebentzio-neurriak ezartzeko laguntzekin.

333. Plan bat sustatzea 2030. urtean Arabako nekazaritza-azaleraren % 20, gutxienez, dibertsitate handiko paisaiaren ezaugarriak izatea lortzeko.

334. Plan bat ezartzea, 2030. urtean Arabako nekazaritza-azaleraren % 35, gutxienez, nekazaritza ekologikoaren kudeaketapean egotea eta nekazaritza eta abeltzaintza birsortzaileak handitzea lortzeko.

335. Ongarrien mantenugaien galerak % 50 murriztea lortzea 2030erako, eta, horren ondorioz, ongarrien erabilera gutxienez % 20 murriztea.

336. Habitat naturalen edo erdinaturalen eremuak sustatzea ekoizpen-sistemen barruan eta inguruan, kudeaketa handia dutenak barne, kaltetutako edo zatitutako habitatak lehen-goratzeko edo berriz konektatzeko, beharrezkoa denaren arabera, lurren jabeekin lankidetzan.

337. Etengabeko prestakuntza- eta kontzientziazio-planak ezartzea lehen sektoreko jardueren lan-arriskuei buruz eta babes- eta autobabes-neurriak hartzeko beharrari buruz, bai esperientzia gutxiko pertsonentzat, bai ibilbide luzeko langileentzat.

338. Sektore horretan istripuen kausak eta prebentzio-neurriak ikertzeko ahaleginak aragotzea.

339. Etorkinen eta nekazaritza-sektoreko sasoikako langileen artean lan-arriskuen prebentzioa sustatzeko kanpainetan nekazaritza-erakundeeekiko lankidetzatza handitzea, kolektibo horien arriskuak behar bezala ez ulertzeak eragindako ezbeharrak murrizteko.

B.5) ABERASTASUNAREN BIRBANAKETAREKIN ETA AUKERA BERDINTASUNAREKIN konpromisoa duen ARABAREN alde

Fiskalitatea aberastasuna birbanatzeko eta aukera-berdintasuna bermatzeko tresna gisa ulertzen dugu. Orain arte, fiskalitateak atzerakada handia izan du Araban azken legegintzaldietan eta, bereziki, krisien ondoren. Sistema gero eta bidegabeagoa ezarri da, non errenta handiek eta kapitalek irabazi egin duten lan-errenta baxuagoen aurrean.

Zerga-bilketa da ongizate-sistemari eta programa publikoei eusten dien zutabea, eta, gaur egun, diru-bilketa batez ere soldata-errentetatik dator.

Zerga-politika ezin da jarduera ekonomikotik eta enplegutik banandu, harreman estua dutelako. Esparru horretan, lanaren errentak sustatzearen alde egiten dugu, soldaten igoera handia babestuz, azken krisien ondoren galdutako eremua berreskuratzeko eta kalitatezko enplegua sortzeko.

BALDINTZARIK GABEKO OINARRIZKO ERRENTARANTZ

340. Legegintzaldiko lehen urtean Araban Baldintzarik gabeko Oinarrizko Errenta lortzeko beharri buruzko eztabaida soziala abian jartzea eta bertan parte hartzea. Herritar guztiek hori eztabaidatzea eta proposamena ezagutzeko eskubidea izatea nahi dugu, pertsonak proposamenaren alde edo aurka egin dezaten. Europako Kontseiluaren Parlamentu Batzarrak onartutako ebazpenarekin bat eginez.

341. Baldintzarik gabeko Oinarrizko Errentari buruzko eztabaida-prozesua amaitzean, beharrezko mekanismoak ezarriko ditugu euskal herritarrei kontsulta egiteko Arabako Lurralde Historikoan Baldintzarik gabeko Oinarrizko Errenta ezartzeari buruz.

342. Aurrekoa lortzeko, aurretik proposamena landu duten eragile politiko eta sozialekin bat egiteko bideak aztertuko ditugu. Eztabaida hori egin ez duten baina prozesuan parte hartzeko interesa erakusten duten eragileei ere zabalduko diegu, eztabaida sentsibiltate desberdinekin aberasteko.

FISKALITATE ETA EKONOMIA FEMINISTAK BERMATZEA.

343. Egungo zerga-politiken auditoria egitea, politika horietan sartzen diren ohiko genero-rolak ezabatzeko.

344. Gizarte-erakundeekin, mugimendu feministarekin, adituekin eta fiskalitateko eta ekonomia feministako profesionalekin (genero-ikuspegia dutenak) lankidetzan, Araban aplikatzen diren zerga-politiken genero-ikuspegidun diagnostiko bat egitea, kargak eta onura fiskalek generoaren arabera dituzten inpaktuak aztertuz, 2024an zerga-erreforma bat ezartzeko, bertan antzematen diren desberdintasunak eta bestelakotasunak ezabatzeko.

345. Tratamendu fiskalean genero-ikuspegiaren irizpidea txertatzea, fiskalitate bidezkoagoa lortzeko.

346. Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zerga (PFEZ) indibidualizatzea, emakumeentzat eta gizonentzat baldintza bidezkoagoak eta berdintasunezkoagoak sortzeko.

347. Emakumeen eta gizonen artean dagoen soldata-arraila gainditzen lagunduko duten neurri espezifikoak txertatzea, zehazki, Arabako enpresaren eremuan egungo soldata-arraila murrizten lagunduko duten estrategiak eta jardunbide egokiak aztertzeko eta identifikatzeko ekintza bat.

348. Kontratazio arduratsu baten esparruan, Arabako Foru Aldundiak eta haren mendeko erakundeek egindako kontratu, hitzarmen eta dirulaguntza guztietan berariazko klausulak sartzea, emakumeen eta gizonen arteko soldata-arrakala murrizteko helburuarekin.

BIZITZA DUINA BERMATZEKO DIRU-SARRERA PUBLIKOAK

349. Zerga-esparru berri bat ezartzea, gastu publikoei eusteko baliabideen nahikotasunean eta progresibotasunaren eta gaitasun ekonomikoaren printzipioetan oinarritua, gai sozialekin, lanaren erregulazioarekin eta lehia fiskal desleialarekin lotutako balizko arriskuak kontuan hartuko dituen.

- Zerga-sistemaren progresibotasuna areagotzea, aberastasunaren birbanaketa ekonomikoa eta aukera-berdintasuna bultzatuz eta dinamismo ekonomikoa ziurtatuz.
- Zerga-sistemaren egungo erregresibitatea progresibo baterantz aldatzea, kapitalaren errentei presio fiskal globala handituz eta aurreikusitako gastu fiskalak murriztuz, zerga-tasa errealak nominaletara hurbilduz.

350. Jarduera ekonomikoa berreskuratzea bultzatzea, ETEei, autonomoei edo interes bereziko sektoreei tratamendu bidezkoagoa eskainiz.

351. Gizarte- eta ingurumen-jasangarritasunaren ikuspegia bultzatzea, eredu sozial eta ekonomikoaren modernizazioaren ardatz eta palanka gisa, Arabako zerga-sistemaren barruan figura fiskal berdeak ezarriz.

352. Gizarte zibileko erakundeen eta enpresetako langileen zerga-politiketan esku hartzeko eta erabakitzeko tarte handiagoa sustatzea, aberastasuna hobeto banatzeko eta, horrela, egungo sistemarekin ditugun desberdintasunen pixkanakako hazkundea saihesteko.

353. Zerga-iruzurraren aurkako ekintzak eta neurriak gogortzea, zerga-ikuskaritzari arreta berezia eskainiz, EBko herrialde aurreratuenetako biztanleriaren arabera ogasuneko teknikari ekonomikoen ratioarekin eta herritarren kontzientziazioarekin bat egin arte. Informazio-bideak hobetzea eta zergadunen eta zerga-administrazioaren arteko harreman ekonomikoak erraztea.

354. Euskal lurraldeen arteko zerga-harmonizazioa sustatzea, Zerga Koordinaziorako Organoaren bidez, izaera fiskaleko deslokalizazioak saihesteko.

355. Europako ingurunearekin bat egiteak, bai presio fiskalari dagokionez, bai sortutako aberastasunari dagokionez gastu publikoa zabaltzeari dagokionez, Euskadi urrun dagoen EB-28ko batez bestekora hurbiltzea dakar, eta hurrengo fasean herrialde aurreratuenekin bat egitea.

356. Edozein erlijio-konfesorako zerga-onurak ezabatzea bultzatzea, Eliza Katolikoa barne.

SOZietateen GAINeko ZERGA

Araban, sozietateen gaineko zergak pisu askoz txikiagoa du BPGrekiko Europan baino, baita Lurralde Komunean baino txikiagoa ere. Zerga horren presio fiskala Europako batez bestekoarekin berdinduz gero, Arabako urteko diru-sarrerak nabarmen handituko lirateke. Beraz, esparru horretan hobetzeko tarte handia dago.

357. Sozietateen gaineko zergaren erregresibitatea eragiten duten zerga-kenkariak murriztea: finantza-merkataritzako funtserako kenkaria, higiezinaren errentamenduan diharduten erakundeengatikoa kenkaria edo oinarri negatiboen konpentsazioa.

358. Enpresentzako pizgarriak kudeatzeko mekanismo eraginkorrak ezartzea, irizpide objektiboetan oinarrituta, eta, beraz, kuantifikagarriak, eta, horrela, zergan segurtasun juridikoa sartzea.

359. Zergaren zuzentasuna handitzea, galera txikiak dituzten enpresek proposatzen ditugun pizgarriez baliatzeko aukera izan dezaten, gaur egun ez bezala.

- Gure enpresa-sarearen lehiakortasuna hobetzeko pizgarriak; bereziki, ekipo-ondasunak eta I+G+b jarduerak handitzeko eta berritzeko produkzio-berrinbertsiora bideratutakoak.
- Gizarte-arloko pizgarriak, kalitatezko enplegu duina sustatzeari lotuak, soldata-arraila edo emakumeen enplegarritasun-arraila murriztea eragiten dute.
- Klima-alaketaren aurka borrokatzeko eta ingurumen-jasangarritasunaren esparruan hartutako betebeharrak lortzen laguntzeko pizgarriak, hala nola energia-eraginkortasuna, edo ingurumena kontserbatzeko eta berreskuratzeko erantzukizun-irizpideak hartzea.
- Enpresak demokratizazio handiagoa izateko pizgarriak, langileek erabakiak hartzerakoan parte-hartze aktiboa izan dezaten.

360. Tasa nominalak itzultzea 2018ko erreforma fiskalaren aurreko egoerara. Gainera, zerga-tasa orokorra pixkanaka % 30era igotzeko helburua hartzen, presio fiskalean Europar Batasuneko batez bestekoarekin bat egiteko.

361. ETEei, kooperatiba txiki eta ertainei eta ekonomia sozial eta solidarioko erakundeei aplikatzen zaien tasa murriztua murriztea. Azken neurri hori ekonomiaren dinamismoa sustatzera bideratuta dago, gure ehun ekonomikoaren zatirik handienaren egoera hustuz, hori baita, gainera, enpleguaren zatirik handiena sortzen duena (enpleguaren bi heren baino gehiago).

362. PFEZrako aurreikusitako tasarik altuena aplikatzea enpresa-jarduerarik gabeko enpre-setan (fikziozko sozietateak, tarteko sozietateak edo produkzio-helbururik gabeko sozietate instrumentalak).

PERTSONA FISIKOEN ERRENTAREN GAINEKO ZERGA

363. Aurrezkiaren eta lanaren zerga-oinarriak bakar batean bateratzea, aurrezkiaren errentek eta lan-errentek tasa bera ordaindu dezaten, gaur egun dagoen desoreka dela eta.

364. PFEZaren zerga-oinarriei aplikatu beharreko tarteen kopurua eta tasak handitzea, zerga horren progresibotasuna hobetzeko.

365. Errenta altuenen tartekak aldatzea, haien ekarpena handitzeko. Zuzentasun handiagoz biltzea da helburua, errenta altuenek ehuneko handiagoan lagun dezaten.

366. Pentsio-plan pribatuei eta BGAEei egindako enpresa-ekarpenen eta banakako ekarpenen kenkariak mugatzea.

367. Ohiko etxebizitza erosteagatik kenkariak birformulatzea, zerga-oinarriaren arabera mugatuz eta modulaturaz, errenta handienak kenkari hori aplikatu ezin izateko.

368. Beren etxebizitzetan ingurumen-jasangarritasunarekin lotutako neurriak gauzatzen dituzten pertsona fisikoei zerga-pizgarriak ematea, hala nola energia-eraginkortasuna, energia berriztagarrien instalazioak sartzeko edo energia-komunitateak sustatzea. Errentaren arabera pizgarri progresiboak.

369. Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zergari buruzko azaroaren 27ko 33/2013 Foru Arauan egin beharreko aldaketak egitea, amiantoaren biktimentzako konpentsazio-funts bat sortzeko urriaren 19ko 21/2022 Legetik eratorritako konpentsazioak tributaziotik salbuetsitako errentatzat hartzeko.

370. Langile autonomoek, beren kontura lan egiten dutenek, eta ohiko etxebizitza eskualdatu duten pertsonak, Ogasuneko organoek prestatutako errentaren zirriborroa eta aitorpena lortzeko edozein zergadunek duten aukera bera izan dezaten bultzatzea, eta, ahal den neurrian, zerga-itzulketen epea murriztea.

ONDAREAREN GAINKO ZERGA

371. Ezkutu fiskala deiturikoa ezabatzea. Ezkutu horrek PFEZaren eta Ondarearen gainko Zergaren baterako eraginetarako muga bat ezartzen du, eta, horrela, zerga horien akatsetako bat zuzentzen du, dirutza handietarako azpierzailpen-eremuak egotea ahalbidetzen baitu.

372. Likidazio-oinarria kargatzen duten tarteetako lurzorua 800.000 €-tik 600.000 €-ra murriztea. Exit Tax-ek (PFEZren 95 bis artikulua bidez Lurralde Erkidean jada dagoen neurria) ondare-irabazitzat jotzen ditu akzio batzuen merkatuko balio finantzarioaren eta horien eskurapen-balioaren arteko alde positiboak, eta ez da beharrezkoa titulu horien salmenta. Iruzurraren aurkako neurria da, konpainia handietako partaidetzak edo akzioak dituzten inbertitzaileek bizilekua paradisu fiskaletara alda ez dezaten.

373. Ekonomia Ituna aldatu ondoren, Dirutza Handiei Elkartasuneko Aldi Baterako Zerga aplikatuko zaiela bermatzea, 2 urtez.

ONDASUN HIGIEZINEN GAINKO ZERGA

374. OHZren erreklargua hiru lurralde historikoetan hutsik dauden etxebizitzetara harmonizatzea bultzatzea, foru-arau egokiak erreformatuz, ezartzea nahi duten udalerri guztiei bidea irekitzeko.

375. Etxebizitzaren funtzio soziala erraztuko duen fiskalitatea garatzea.

376. Espainiako Gobernuak instantzietatik hipoteka-kredituen igoera muga dadila sustatzea, interes aldakorrek hipotekak dituzten familien gaineko presioa arintzeko, euriborraren igoeraren aurrean.

377. Eliza Katolikoak Araban immatrikulatutako ondasunak berreskuratzea.

378. Bizikletaren erabilera eta mugikortasun partekatua sustatzeko erregimenak ezartzea, bizikletaren erabilera errazten duten pertsona, enpresa eta erakundeentzako abantaila fiskalak barne.

379. Garraio-zergak kilometroko isurien eta ibilgailuaren pisuaren arabera izan daitezkeen erreforma bultzatzea.

ONDARE ESKUALDAKETEN GAINEKO ZERGA

380. Ohiko etxebizitza ez diren higiezinak salerosteaz gain, bi puntu gehigarriko errenergia orokortzea.

OINORDETZA ETA DOHAINTZEN GAINEKO ZERGA

381. Egungo tasa 6 puntu handitzea, % 7,5era iritsi arte, Europarekin bat egiteko.

382. Ahaidetasun-talde guztietako eskala guztiak berrikustea eta eguneratzea, zerga-sistemari koherentzia emateko, eta eskubide gehien duenak gehiago ordaintzen duela bermatzeko.

383. Gaur egun ezarritako salbuetsitako gutxienekoa kontuan hartuta, ondare fisiko handi samarrei baino ez lieke eragingo, eta herritar gehienak babestuko lituzke zerga-igoera horretatik.

JOKOAREN GAINEKO ZERGA:

384. Jokoari pizgarriak kentzea, hainbat neurri abian jarritz, jarduera ez produktiboa delako eta inpaktu sozial negatiboa duelako.

385. Zerga-tasa orokorra handitzea, bai eta kasino-jokoei, apustuei, txartelei edo bingoei aplikatzekoa dena ere. Baita makinak ustiatuz jokoetarako ezarritako kuota finkoa handitzea ere.

386. Jokoaren gainekeo jardueren gainekeo zergaren karga-tasa handitzea.

387. Foru-arauek joko- eta apustu-jarduerei aplikatzen dizkieten karga-tasak berrikustea, ludopatia errehabilitatzeko eta tratatzeko programak finantzatzeko.

388. Funts publikoekin edo Arabako Foru Aldundiaren partaidetzarekin babestutako espazio eta erakundeetan joko eta apustueterako lokalen publizitaterik eta sustapenik ez egitea, ludopatiaren sustapena geldiarazteko.

387. Ludopatiaren aurkako sentsibilizazio-kanpainak egitea, arazo horretan lanean ari diren erakundeekin batera.

388. Arabako Lurralde Historikoan jokoak eta kirol-apustuek duten egoerari buruzko azterlan bat garatzea.

IRUZUR FISKALAREN AURKAKO BORROKA

Uste dugu iruzur fiskalaren aurkako borroka funtsezko elementua dela bidezkoa den edozein zerga-sisteman. Horregatik, Aldundiaren ikuskapen fisikoaren eta, oro har, iruzur fiskalaren aurkako borrokaren lanari dagokionez, hiru ildo proposatzen ditugu: ikuskaritzaren plangintza eta orientazioa, emaitzak eta tresnak.

389. Ikuskapenaren orientazioa estatistikoki iruzur gehien egin dezaketen subjektu pasiboen ikerketara bideratzea: enpresa handiak eta ondare handiak, izen-mailegatzailleak (pertsonek bakarreko sozietateak) edo zerga-paradisuenak, enpresa-taldeak, ertainak eta/edo multinazionalak erabiltzen dituztenak, produkzioko, prezioetako eta eragiketa finantzarioko sozietate-arterako operatibaren zuzentasuna ikusteko; alderdi horiek zuzenean eragiten dieten balio erantsiaren eta sozietateen gaineko zergei.

390. Iruzur fiskalaren aurkako borrokaren emaitzak hobetzeko neurriak areagotzea:

a) Iruzurragatiko zehapenak handitzea.

b) Aldizka eraginkortasun-azterlanak egitea, politika publikoak ebaluatzea ahalbidetuko duten adierazle eta tresna kuantitatiboekin, eta, aldi berean, Arabako iruzuraren zenbatespena neurtzea.

c) Iruzur fiskal eraginkorragoaren aurka borrokatzeko baliabideen eta tresnen hornidura hobetzea.

d) Iruzur Fiskalari Aurre Egiteko Batzordean partaidetza handitzea, eragile politiko, sindikal eta sozialak inplikatur.

e) Iruzur fiskalaren aurka borrokatzeko behatoki bat sortzea, aditu independentez osatua.

391. Exit Tax (PFEZaren 95 bis artikulua bidez Lurralde Erkidean jada dagoen neurria) martxan jartzea, ondare-irabazitzat jotzen baititu akzio batzuen merkatu-balioaren eta horien eskurapen-balioaren arteko alde positiboak, eta ez da beharrezkoa titulu horien salmenta. Iruzuraren aurkako neurria da, konpainia handietako partaidetzak edo akzioak dituzten inbertitzaileek bizilekua paradisu fiskaletara alda ez dezaten.

B.6) OINARRIZKO BALIABIDEAK ESKURATZEA BERMATZEN DUEN ARABAREN ALDE

ELIKADURA OSASUNTSUA IZATEKO BERMEA

392. Landa eta hiria berriz konektatzea, elikagai ekologikoen, urtarokoen eta hurbilekoen ekoizpena, banaketa eta kontsumoa bultzatuz.

393. Tokiko merkaturatze- eta kontsumo-zirkuituak sortzea eta azpiegitura logistikoak eta erosketazentralak martxan jartzea izango dira herritar guztiei tokiko ekoizleen elikagai ekologikoak eta gertukoak hurbiltzeko elementu nagusiak.

394. Produktu osasungaitzak eta kalitate txarrekoak larritzen dituen zerga berezi berri bat garatzea.

URA IZATEAREN ETA HAREN KALITATEAREN BERMEA

395. Hornidurako eta saneamenduko tarifen diru-sarrerak, bai eta dirulaguntzak, kreditu-eragiketak edo uraren ziklo integralari lotutako beste edozein bitarteko ere, zerbitzu horien kostuak ordaintzera bideratzea, uretako ekosistemak kontserbatzeko helburu bakarrarekin, Uraren Esparru Zuzentzarauaren 9. artikulua adierazten duen bezala.

396. Uraren kudeaketa publiko zuzena bultzatzea eta defendatzea, eta Uraren Europako Esparru Zuzentarra egokitzea, akuiferoak eta ibaiak zaintzeko eta berreskuratzeko.

397. Uraren kontsumo arduratsua, ur grisen aprobetxamendua, sareen kudeaketa eraginkorra eta horien mantentze egokia bultzatzea. Era berean, iturriko uraren kontsumoa bultzatuko dugu.

398. Lurraldeko Uraren Erakunde Kudeatzaileetan uraren zikloa kudeatzeko dagozkien zerga-ordenantzen berrikuspena sustatzea, arian-arian tarifak ezartzeko sistemak ezartzeko, tasen progresibotasunak kontsumoa familia-nukleoaren ohiko bizilekua den etxebizitzako biztanle-kopuruaren arabera kontuan har dezan, familietan gainkostu bidegabeak saihesteko eta kontsumo arduratsua sustatzeko.

399. Eskatzen duten Uraren Erakunde Kudeatzaileei beharrezko laguntza teknikoa eta juridikoa ematea.

400. Arabako ibaien eta erreken eta ibaiertzeko basoen kalitatea berreskuratzea, zortasun-eremuko lurzoruaren erabilerak antolatuz, ibai-ekosistema babestea lehenetsiz nekazaritzako, abeltzaintzako, basoko, mahastizaintzako, industriako edo hiriko erabileren aurrean, sozialki bidezkoa den moduan, eta Europako Nekazaritza Politika Bateratuak ezarritako ingurumen-baldintzak aplikatuz.

401. Araban ibaiak lehengoratzeko plan bat egitea, 2030. urterako 100 kilometro ibai lehengoratzeko lortzeko.

402. Ahaleginak bikoiztea, 2027an Arabako Lurralde Historikoko ur-masa guztiek egoera ekologiko ona lor dezaten.

403. Ur-baliabideen kudeaketa eta paisaiaren plangintza integratzea, ur gezako ekosistemen babesa eta konektagarritasuna handituz, haien kudeaketa hobetuz, presek eta desbideratzeek eragindako zatiketaren ondorioak arinduz eta uraren zikloaren eskualde-analisiak txertatuz.

404. Baterako kudeaketa-erregimenak ezartzen laguntzea, ur-baliabideen kudeaketan laguntzeko eta baliabide horien erabiltzaileen arteko zuzentasuna sustatzeko (aldi berean, ur-ekosistemetarako gutxieneko fluxu ekologikoa mantenduz).

405. Ur-baliabideen biltegitratzea handitzea, akuiferoak elikatzea, hezeguneak babestea eta birgaitzea, biltegitratzeko teknika alternatiboak hartzea eta lurpeko urak erauzteko mugak ezartzea erraztuz.

406. Arabako hezegune guztiek 2027. urterako egoera ekologiko ona lortzeko politikak eta ekintzak bultzatu eta laguntzea.

407. Euri-ura aprobetxatzeko sistemak bultzatzea, giza eta animalien kontsumorako ur kloratuaren erabilera optimizatzea eta euri-uholdeak jasateko ahalmena duten guneen erresiliientzia areagotzea. Hondakin-urak berrerabiltzea. Eraikinetan ur grisaren aprobetxamendua eta berrerabilera erraztea.

ENERGIA-ERAGINKORTASUNA ETA ENERGIA JASANGARRIA ESKURATZEKO BERMEA

408. Energia-sistemaren kontrol soziala bultzatzea, oinarrizko ondasunak, hala nola energia, modu garden eta demokratikoan kudeatu behar baitira. Herritarrak erabat informatuta badaude, ekoizpen-, banaketa- eta kontsumo-sisteman parte hartuko dute, eta autokontsumorako, deszentralizaziorako eta autosufizientziarako bidean aurrera egingo da.

409. Arabako zor ekologikoa minimizatzea, bidezko eredu baten alde eginez, eta horrek esan nahi du beste herri batzuekin bidezkoak izatea, batez ere Hegoalde Globalekoekin, lurraldearen muga ekologikoak errespetatuz, eta herri horietako baliabideak edo hustubi-deak erabiltzea saihestuz.

410. Garoñako zentral nuklearra desegin eta ixtea, hilerri nuklear ez bihurtzea eta energia nuklearra pixkanaka uztea behin betiko bultzatzea.

411. Energia berriztagarrien ekoizpena sustatzea, modu jasangarrian, ordenatuan eta arlo publikotik araututa, berriztagarriak hedatzeko Lurralde Plan Sektoriala (LPS) onartu zenetik abiatuta, naturaguneen, Natura 2000 Sareko espazioen eta lurraldeko korridore ekologikoen kontserbazioa errespetatuz, biodibertsitatea eta balio agrologiko handiko lurzorua babestuz, energia-makroazpiegitura handien espekulazioaren mehatxuen aurrean.

412. Trantsizio ekologiko ordenatu batean aurrera egitea, lurraldea etorkizuneko belaunaldientzat konprometitu eta gaitzetsiko ez duena, eta energia berriztagarri eta jasangarriak bultzatzean eta horien kontrol publikoan oinarrituko dena.

413. Foru-eskumeneko sektore guztietan energia-aurrezpena eta -efizientzia bultzatzea, kontsumoa, iturri berriztagarrietatik sortutako energiaren erabilera eta autokontsumoa murriztuz, energia-eraginkortasuneko inbertsioei lehentasuna emanez, berotegi-efektuko gasen (BEG) emisioak nabarmen murrizteko potentzial handia dutelako, bai eta energia-hornidurako gastu publikoari ere.

414. Zerga-sisteman ingurumen-irizpideak sartzea, emisioak murrizteko helburuak eraginkortasunez lortzen laguntzeko, ondorio atzerakorrik izan ez dezaten zainduz; horretarako, beharrezko birbanaketa-mekanismoak ezarriko dira.

415. Herriarren energia-komunitateen eraketa sustatzea eta erraztea, energia-trantsizioa bizkortzeko.

416. Lege-aldaketa egokiak sustatzea, kontzejuei eta egoiliarrei onura dakarkien berriztagarrien instalazioek, titulartasun partekatukoak izanez gero, finantzaketa publikoa jaso ahal izan dezaten dagozkien dirulaguntzen bidez.

417. Kontzejuen Foru Araua eguneratzea, trantsizio energetikoaren arloko erronka berriak kontuan hartuta, kontzejuetatik helarazten diren kezka eta proposamenei erantzunez.

418. Aholkularitza teknikoa eta juridikoa ematea tokiko energia-komunitateak sortzeko eta sustatzeko, hainbat tresna abian jarriz, hala nola, tokiko energia-komunitateei buruzko galderak biltzea eta Aholkularitza Zerbitzua sortzea, leihatila bakarrarekin.

419. Indarrean dagoen araudira etengabe eguneratuko den foru-gida bat sortzea, komunitate energetikoak sustatzeko, kontzejuaren ikuspegia kontuan hartuta.

420. Trantsizio Energetikorako Mahaia sortzea, gizarte-eragileek, herritarrek, herritarren mugimenduek, enpresek, espezialistek eta alderdi politikoek osatua, klima-aldaketari eta trantsizio energetikoko estrategiari buruzko jarduera-planak koordinatzeko.

421. Pobrezia energetikoaren aurka borrokatzeko neurri zehatzak bultzatzea.

422. Gure gizarteko produkzio-sektore eta esparru guztietan energia-eraginkortasuneko eta -aurrezkiko prozesuak sustatzea.

423. Bereziki eraikuntzan energia-eraginkortasuna sustatzea, titulartasun publikoko zein pribatuko etxebizitzan eta ekipamenduen isolamendua hobetzea sustatuz, eta tokiko mailan banatutako balantze garbiarekin autokontsumoa sustatuz.
424. Diru publikoarekin edo proiektuarekin energia fosil eta kutsagarrietan (gasa, petrolio, ikatza edo nuklearra) inbertitzea ukatzea Arabako lurraldean, Parisko Akordioaren aurka doazelako.
425. Argi-kutsadura eta argiteria publiko eraginkorra murriztea bultzatzea, udalerriari eta kontzejuei laguntza emanez.
426. Kontratazio eta erosketa publikoan aztarna ekologikoaren, karbono-aztarnaren edo antzekoen irizpideak txertatzea, hurbileko produktu edo zerbitzuei lehentasuna emateko eta distantzia luzeko garraioak saihesteko. Europako araudiaren arabera, lizitazio-pleguen balorazio ekonomikoan kontuan hartuko dira enpresa merkaturatzaileen onura soziala eta energiaren ekoizpenaren hurbiltasuna.
427. Etxeei beren kontsumorako energia berriztagarri eta jasangarriak ezartzeko eta birgaitze energetikorako laguntza-plan bat egitea.
428. Sektore guztietan (industrian, garraioan, eraikuntzan, farmazia-zerbitzuetan) energia-aurrezpena eta -eraginkortasuna bultzatzea, kontsumoa murriztuz, iturri berriztagarri eta jasangarrietatik sortutako energia erabiliz eta autokontsumoa bultzatuz, Jasangarritasun Energetikoaren Legeak ezarritako helburuak betetz.
429. Azterketa xehatu bat egitea, Foru Aldundiaren mendeko instalazioen (eraikinak, ibilgailuak...) benetako egoera eta energia aurrezteko eta eraginkortasunez erabiltzeko zer potentzial duten jakiteko, Jasangarritasun Energetikoaren Legeak ezartzen duen bezala.
430. Gure lurraldean hidrokarburoen prospekzioak ezartzeari uko egiten diogu.
431. Aztarna ekologikoaren kontzeptua txertatzea erabaki publikoetan, pertsonen edo gizarte-taldearen kontsumoei lotutako baliabideen metatze-maila edo ingurumen-pasiboaren translazioa neurtzeko tresna gisa.

432. Arabako Klimarako Herritarren Batzarra sortuko dugu.

433. Foru administrazio publikoetan Jasangarritasun Energetikoari buruzko Legeak zehazten dituen aurrezpen, efizientzia energetiko eta energia berriztagarrien ehunekoen gutxie-neko mugak gainditzea sustatzea.

434. AFAREN jabetzako eta/edo kudeatutako eraikin guztien energia-auditoretzak sustatzea.

435. Funtsezkotzat jotzen dugu jatorri berriztagarriko energia-eskaera ahalik eta gehien lortzea, ALHN kokatutako sorkuntzaren bidez, lurraldearen gaitasuna eta ingurumen- eta gizarte-mugak kontuan hartuta.

436. AFAREN energia elektrikoa erosteko lizitazioetan, eskuratutako energiaren % 100 jatorri berriztagarrikoa izatea eskatzea.

437. Araba “fracking eta ohiko prospekzioerik gabeko eremu” deklaratzeko.

B.7) KULTURARAKO ETA KIROLERAKO SARBIDEA BERMATZEN DUEN

ARABAREN ALDE

ARABAR GUZTIEN ESKURA DAGOEN ETA GOZATU AHAL DUTEN KULTURA BATEN ALDE

438. Arabako herrietako kultura-eskaintza hobetzeko beharrezko neurriak bultzatzea.

439. Arabako Foru Aldundiaren aurrekontu-partidak handitzea, udalek kultura-jarduerak eta -programak egin ditzaten diruz laguntzeko, batez ere, duten neurriagatik partida txikiak dituzten udalei dagokienez. Gaur egun, xede horretara bideratutako partidak urriak dira, eta ez dute laguntzen udalerriri horietako bizilagunak, kulturarako sarbideari dagokionez, bigarren mailako herritartzat hartzea saihesten, lurraldeko udal handiekin alderatuta. AFAk kultura-zerbitzuen eskuragarritasunarekiko alde handi hori konpentsatzeko betebeharra du. Probintziako udal guztietan urte osoan zehar kultura-programazio egonkorra eta jarraitua egotea bultzatuko da.

440. Arabako herrietako kultura-animazioa eta -sustapena deszentralizatzea, Kuadrillen alde. Kuadrillen kultura-dinamizaziorako gaitasun, helburu eta aurrekontu zehatzak indartzea, asmo handiko kultura-programak garatzea ahalbidetuz.

441. AFaren funts propioekin eta Europako funtsekin (Next Generation) konbinatuta, **Kuadrilla bakoitzean kultura-azpiegitura erabilgarri eta eraginkorrak eraikitze edo hobetzeko** partidak hornitzea. Horietan guztietan espazio eszeniko propioa izango duten espazio balioaniztunak bermatzea, argiztapen- eta soinu-hornidura teknikoarekin, **dantza-, musika-, antzerki- eta zinema-ikuskitzuna** behar bezala irudikatzeko.

442. Kuadrilla bakoitzean kulturari arreta emateko, kultura-jardueraren bolumen handiagoa abian jartzeko, kultura-ekitaldi gehiago egiteko, programatutako ikuskizunetarako, zinema abian jartzeko, espazioak garbitzeko eta abarrerako kontratatutako langileak ugaritzen laguntzea.

443. **Kulturaren Udal Kontseiluak sor daitezen** bultzatzea. Kontseilu horiek udaleko arduradun politikoei, Kuadrillako kultura-teknikariei, udalerriko kultura-elkartei, gazteen ordezkariak eta abarrek osatuko dituzte, eta urteko kultura-planak egingo dituzte, bizitasuna emanaz eta udalerrian ahalik eta biztanle gehienek sentimendua eta interesa jasoz.

444. Herritar guztiek Arabako kultura eta ondarea eskura dezaten laguntzea, museo publikoen doakotasuna ezarriz edo lurraldean erroldatutako pertsonak parte har dezaten ahalbidetuz.

445. Tokiko ekoizle eta sortzaileentzako dirulaguntza ildoak irekitzea.

446. Kulturaren kudeaketa publikoa sustatzea, administrazioen arteko bikoiztasunak saihestuz, sistema koordinatuagoa, zuzenagoa, parte-hartzaileagoa, iraunkorragoa eta eraginkorragoa sustatuz.

447. Kultura-bonu bat sortzea, kultura-jardueren prezioetan eragina izango duena eta kultura-ohiturak erraztuko dituen, aisialdirako alternatiba gisa.

448. Arte-, kultura-, kirol- eta ikerketa-jarduerak genero-ikuspegiarekin sustatzeko programak sustatzea.

449. Kulturartekotasuna sustatzen duten eta migratzaileen kolektiboek kultura-sarean parte har dezaten laguntzen duten programak garatzea, hezkuntza-jarduera eta kultura-sorkuntza dinamizatuz.

450. Arabako Kulturaren Kontseilua bultzatzea. Kontseilu horretan elkarrekin sareak eta kultura-arloko teknikariek parte hartuko dute, jarraipen- eta ebaluazio-metodologiarekin, kultura-eremuko estrategiak eta lehentasunak ezartzeko, eta jasotzen dituzten herri-ekimenak eta -proposamenak balioesteko.

451. Kultura-berrikuntzako Polo Birtuala garatzea, kultura-adar eta -sektoreen arteko eza-gutza, analisisa, trukea eta ekoizpena ahalbidetzeko topagune gisa.

452. Programak antolatzea erakunde publikoekin, pribatuekin eta hirugarren sektorekoekin (eskolak, prestakuntza-guneak, elkarrekin mugimendua, etab.), kultura-arloan kritikoak diren publikoak prestatzeko. Irabazi-asmorik gabeko kultura-ekimenetarako lokal publikoen erabilera erraztea.

453. Finantzaketa publikoaren bidez, eskualdeko eta lurraldeko komunikabide alternatiboak (irratia, aldizkariak) sortzea eta berregituratzea, eta informazioaren eta komunikazioaren teknologietarako sarbidea sustatzea, iritzi minoritarioen eta alternatiboen hedapena bermatzeko.

454. Lokal publikoak komunitatearen esku jartzea, kogestioa egin dezan.

ARABAKO BALIOAK NATUR ZIENTZIETAN AINTZATESTEAREN ALDE

455. Arabako Natur Zientzien Museoko VIT herbarioaren kontserbazioaren eta etorkizuneko kudeaketaren jarraipena bermatzeko beharrezko baldintzak ezartzea.

456. Pedro Uribe-Echebarria Botanika Mintegia bultzatzea eta babestea, bi urtean behin, botanikari buruzko nazioarteko azken azterlanak zabaltzeko eta Arabako Lurralde Historikoa arlo horretan erreferente izan dadin lortzeko.

457. “Pedro Uriberen Ibilbide Botanikoak” sortzea Gasteizko Mendietan eta Arabako Parke Naturaletan, non Pedro Uribe-Echebarria botanikariak bere lana garatu baitzuen, dibulgazio- eta hezkuntza-ibilbide gisa bideratuta, Arabako botanika gazteenentzat ezagutzeko eta balioesteko.

458. Erakusketa monografiko eta iraunkor bat antolatzea Arabako Natur Zientzien Museoan, Pedro Uribe-Echebarria botanikariari, haren lanari eta legatuari buruzkoa.

459. Gasteizko Udaleko Olarizuko Lorategi Botanikoarekin lankidetzak-hitzarmen bat sinatzea bultzatzea, Landare Germoplasma Bankua Arabako Lurralde Historikoan landare-biodibertsitatea kontserbatzeko eta mehatxatutako basa-floraren populazioak leheneratzeko erreferentzia-zentro izendatzeko.

KIROLA BALIO SOZIAL ETA OSASUNGARRIETATIK SUSTATZEA

460. Prekarietate-egoeran edo gizarte-bazterketako arriskuan dauden pertsona eta familiei kirola egiteko aukera erraztea, zerbitzuen prezioa murriztuz, erabiltzailearen erosteko ahalmenaren arabera aldatuko den Abonu Sozial baten bidez.

461. Eskola-kirolaren aldia 16 urtera arte luzatzea, nerabezaroan kirola egiten jarraitzeko.

462. Kirol minoritarioak sustatzea, kirol-praktika eta -lehiaketan kirol-ohiturak eta balio etikoak hartzea sustatzen dutenak:

a) Horiek sustatzeko lan egiten duten kolektiboei, elkarteei eta klubei laguntzea.

b) Kirol-jarduera Eskola Kirolaren katalogoan sartzea.

c) Praktika horren berri herritarren artean zabalduz.

463. Emakumeen kirol-jardueraren zabalkundea eta babesa sustatzea, neskei eta gazteei kirol-erreferente positiboak emanez.

464. Naturan eta aire zabalean kirol aktiboak egitea sustatzea, eta, aldi berean, landa-eremuen balio naturala sustatzea.

465. Desgaitasuna duten pertsonentzako kirol-jarduera sustatzea, arlo horretan eskumena duten beste administrazio eta erakunde batzuekin batera.

C) GUZTIENTZAKO ARABA BAT

Pertsona guztientzako Araba batek aukera-berdintasuna eta diskriminaziorik eza sustatzen ditu, jatorria, generoa, sexu-orientazioa, egoera sozioekonomikoa edo beste edozein egoera pertsonal edo sozial edozein dela ere. Giza eskubideak erreferentziaz hartzen dituen **lurraldea**, eta ez interes pribatua. Bake eta Bizikidetzarako Araba.

EMAKUMEEN AHALDUNTZEA BULTZATUKO DUEN ARABA

466. Emakumeek Arabako garapenean duten zeregina zabaltzea eta balioestea, kultura-ekimenen eta memoria kolektiboa berreraikitze prozesuen bidez, eta Arabako Lurralde Historikoan dauden mugimendu feministarekin eta elkarte feministekin lankidetzan.

467. Kuadrilletan Jabekuntza Feministako Eskolak sor eta ireki daitezen bultzatzea, horien kudeaketan erabiltzaileen erantzunkidetasuna erraztuz eta haien independentzia eta askatasuna sustatuz.

468. Emakume migratzaileak ahalduntzeko estrategiak abian jartzeko plan bat diseinatzea, emakume migratzaileak eskubide osoko herritar gisa eraikitze aukera izango duten etorkizun politikoa ahalbidetzeko.

469. Emakumeen erakundeak eta emakume-elkarteen sareak indartzea edo sortzea bultzatzea, benetako autonomiarekin eta Aldundiarekiko independentziaz. Espazioak lagatzearen bidez, baliabide materialak eta/edo ez-materialak eta haien autoantolaketa eta autonomia erraztuko duten azpiegiturak eskainiz.

470. Genero-ikuspegia areagotzea jarduera fisikoa eta kirola kudeatzeko politiketan, emakumeen sarbide-, partaidetza- eta ordezkaritza-berdintasun osoa bermatzeko, adin eta baldintza guztietan, esparru guztietan eta maila guztietan.

471. Arabako Foru Aldundiak babestutako kirol-jarduera edo -ekitaldien kasuan, gizonen eta emakumezkoen kategorietarako sarien zenbatekoen berdintasuna nahitaez ezartzea, eta alde horretatik ezberdintasunak dituzten kirol-jarduera edo -ekitaldietarako babesak kentzea.

472. Emakumezkoen kirola eta bere kirol-federazioak sustatzeko, gizonezkoen kirola berriro sustatzeko esleitzen diren zenbateko ekonomiko berdinak edo handiagoak esleitzea.

473. “Emakumeak eta Kirola” urteko sarien deialdia abian jartzea, arabarren kirol-lorpenak erregulartasunez babesteko eta, horrela, oinarritzko kirolerako kirol-erreferenteak sortzeko.

474. Arabako Lurralde Historikoan sentsibilizazio-kanpainak egitea kirolaren berdintasunaren eta kirolaren bidez landu beharreko berdintasun-balioen inguruan.

475. Foru-mailan bultzatutako kultura-politika eta -programetan genero-ikuspegia areagotzea, emakumeek protagonizatutako edo ikuspegi feminista duten jarduera soziokulturalak eremu publikoan gara daitezen bultzatzeko.

476. Musikaren, ikus-entzunezkoen, literaturaren eta abarren ekoizpena ikusarazteko eta sustatzeko jaialdia sortzea, emakumeak protagonista direla, garatutako proposamenen eduki feminista eta interseksionala nabarmenduko duten ekimenen parte-hartzearekin. Jaialdi hori, gainera, emakume sortzaile berriak merkatutzeko plataforma gisa eta elkarlanerako sareak sortzeko gune gisa sustatuko da.

INDARKERIA MATXISTAREN AURKAKO ZERO TOLERANTZIA.

477. Foru-eskumenen eremuan plan integral bat egitea eta ezartzea, indarkeria matxistaren aurka, giza baliabide eta baliabide ekonomiko nahikoz hornitua, indarkeria matxistaren kasuen prebentzioa eta detekzioa eta herritarrak sentsibilizatzea lehenetsiko dituen. Plan integral horrek termino horren ikuspegi zabal bat jasoko du, plan honen esparruan diseinatzeko diren programek eta foru-eskumenen esparruan gauzatzen direnek ez dezaten inor baztertu faktore horrengatik. Era berean, neurriak diseinatuko dira babes horiek diskriminazio interseksionala jasaten duten emakumeetara zabaltzeko ahal izateko.

478. Genero Indarkeriaren Arabako Behatokiak garatutako protokoloak berrikustea, indarkeria matxistaren biktimei zuzendutako prebentzioaren eta arretaren ikuskera integralera egokitzeko. Protokolo horiek zabaltzea, indarkeria matxistei eta LGTBIFOBIAri aurre egiteko prebentzio- eta erantzun-jarduerak ere kontuan har ditzaten.

479. Genero Indarkeriaren Behatokiko kideen kopurua handitzea, gizarte zibilak behatokian duen ordezkaritza hobetzeko eta arretan espezializatutako kolektiboen parte-hartzea errazteko, hala nola emakume migratzaileen, haurren eta landa-eremuko emakumeen erakundeena.

480. Egungo Genero Indarkeriaren Behatokiaren orientazio politikoaren eta, beraz, izendapenaren aldaketa bultzatzea, GENERO, INTERSEKZIONALITATE ETA LURRALDE BEHATOKIAREN ordezkariaren ekintza ikuspegi intersekzionala izango duen eta indarkeria matxistaren aurkako borrokarako estrategia fisikoak aztertu eta diseinatuko dituen esparru integral batean sartuko duen erakunde bihurtzeko.

481. Derrigorrezko baldintza gisa ezartzea, Foru Aldundiaren mendeko edozein erakunde, sail edo organorekin kontratuak sinatzeko, indarkeria matxistak prebenitzeko barne-protokoloak eta LGTBifobia hartzea, 50 langiletik gorako plantillak dituzten entitateen kasuan, eta lehentasunezko irizpide gisa hartzea baremazio-taula egokietan, tamaina txikiagoko erakundeei eragiten dieten lizitazioen edo lehiaketa publikoen kasuan.

482. Arabako Lurralde Historikoan jazarpenari aurrea hartzeko eta erantzuna emateko protokolo bat garatzea, foru-administrazioaren esparrurako barne-protokoloak onartuz, eta protokolo horiek Arabako Foru Aldundiaren mendeko erakundeei nahitaez sinatu behar dituztela ziurtatuz.

483. Segurtasun-protokoloak ezar daitezzen bultzatzea (udalerrietan, eskualdeetan eta/edo Kuadrilletan), indarkeria matxisten biktimen aurkako erasoak prebenitzeko, berdin dio urruntze-agindu bat edo salaketa bat izan edo ez, non kontrolatutako subjektua erasotzailea den eta ez biktima.

484. Protokoloak egokitzea eta neurri eraginkorrak abiaraztea diskriminaziorik eta eraso matxistarik gabeko jaiak izateko, mugimendu feministaren laguntzarekin eta parte hartzarekin, hala nola alde aurreko sentsibilizazio-kanpainak eta emakumeei laguntzeko guneak, besteak beste.

485. Indarkeria matxistako egoeran daudela egiaztatzen duten emakumeei berehalako arreta emateko programak bultzatzea, gai horretan espezializatutako gizarte-zerbitzuetako teknikarien nahitaezko txostenaren bidez aktibatzen direnak.

486. Dagokion aurrekontu-zuzkidurarekin, indarkeria matxisten biktima diren emakumeentzako bizi-bermerako prestazioa onartzea. Autonomia ekonomikorik eza edozein motatako indarkeria matxistaren erlaziotik irtetea eragozten duen faktore bat izatea saihestera bideratuta egongo da.

a) Prestazio hori LGSren baliokidea izango litzateke gutxienez 6 hilabetez, eta luza daiteke, etxekoen unitatearen tamainaren eta etxebizitza-premien arabera.

b) Emakume horiei kalitatezko enplegua lortzen laguntzeko ekintzekin osatuko da.

487. Indarkeria matxistaren biktimentzat eta beren kargura dauden adingabeentzat berehalako bizitegi-alternatiba bermatzeko eskaintzarako eskura dauden harrera-baliabideen eta -gailuen finantzaketa behar bezala eta modu egonkorrean handitzea, salaketarik jarri beharrik gabe. Larrialdiko harrera-tresnak sortzea indarkeria matxisten egoeretarako, haurren eta nerabeen interes gorenara errespetatzera egokituta.

488. Arabako bizileku-alternatiba neurri hori eskatzen duten pertsonen identifikatutako premietara egokitzen dela bermatzea, emakume-erakundeekin eta autokudeatutako Emakumeen etxeekin koordinatuta.

489. Genero-zuzentasunarekin, aniztasunarekin eta indarkeria matxistarekin lotutako gaie-tan derrigorrezko prestakuntza-planak ezartzea indarkeria matxisten arreta-eremuarekin harremana izango duten pertsona guztientzat, bai eta foru-eremu guztietan ere.

490. Gizartea ikusaraztea eta sentsibilizatzea adineko emakumeengan eragiten diren indarkeria matxista mota desberdinei buruz, oraindik ere, neurri handi batean, ezkutuan dagoen fenomeno bati buruz desnaturalizatzeko eta kontzientziatzeko.

491. Indarkeria matxista mota guztien aurrean adineko emakumeak prebenitzeko eta babesteko neurriak ezartzea, lehendik dauden neurriak indartuz eta neurri berriak abian jarritz.

492. Lurraldeko hainbat udalerritan emakumeek jasan dituzten indarkeria matxistei eta haien pertzepzioari buruzko azterlanak egitea sustatzea, eta berdintasun-politikak eta indarkeria matxisten aurkako jarduerak birdefinitzeko eta egokitzeke ibilbide-orri egunera-

tua izatea. Udalerriekin koordinatzea azterlanaren diseinuan, datuak modu bateratuan eta agregatuan jasotzeko, datuak bateragarriak izan daitezen lurraldean egiten diren beste azterlan batzuen emaitzekin, emakumeek probintzia osoan jasaten dituzten indarkeria matxisten ezagutza eta ebaluazio orokorra erraztuz.

493. Genero-indarkeria digitalaren aurka borrokatzeko protokolo espezifikoak abian jartzea, inplikaturako erakundeen artean (hezkuntza, gazteria, berdintasuna, eta abar) koordinatuta prestatuak, dagozkien adierazleak eta jardun-jarraibideak barne hartuta.

494. Indarkeria digitalen eraginpean egon daitezkeen kolektiboekin lan egiten duten Arabako Foru Aldundiko profesionalentzako prestakuntza digitala eskaintzea, eta prestakuntza hori izateko beharra helaraztea indarkeria horien eraginpean dauden kolektiboekin eta/edo pertsonekin ere lan egiten duten kanporatutako zerbitzuei.

495. Publizitate-kanpainak egitea informazio-kartelekin eta/edo tokiko komunikabideetan zabaltzearekin, genero digitalen indarkeria ikusarazteko eta prebenitzeko.

496. Gai hori lantzen duten hirugarren sektoreko erakundeekin lankidetzan aritzea, eta adin guztietarako hezkuntza-gida bat argitaratzea eta/edo hezkuntza digitaleko ikastaroak abian jartzea, genero-indarkeria digitala prebenitzeko.

ARABA FEMINISTA BATEN ALDE

497. Gizonen eta Emakumeen Berdintasunerako Foru Araua hobetzea, honela:

- a) Esparru teoriko interseksionala eta feminista barne hartzea, lurraldean dagoen desberdintasun fisikoari buruzko diagnostikoak egiten laguntzeko, emakumeak eta askotariko nortasunak zeharkatzen dituzten desberdintasun-arrazoi edo -faktore anitzak aztertuz.
- b) Foru-erakundeak garatzen dituen politika publiko guztietan genero-ikuspegiaren zeharkakotasunerako beharrezkoak diren eskumenak eta jarduera fisikoak arauan sartzea.
- c) Gauzatzeari, jarraipen fisikoari eta ebaluazioari buruzko adierazle espezifikoak txertatzea ikuspegi interseksionaletik (arreta berezia jarriko du emakume migratuei, neskatuei eta nerabeei, zaurgarritasun bereziko egoeran dauden emakumeei, dibert-

sitate funtzionala dutenei eta emakume helduei eragiten dien desberdintasun-egoe-ra espezifikoa).

d) Aurrekontua ezartzeko eta gauzatzeko behar adina aurrekontu-baliabide aurrei-kusi eta hornitzea.

e) Gainera, Arabako lurralde-mugimendu feministak kalitatezko parte-hartzea izango duela bermatuko da, bai araua berrikusten eta hobetzen, bai araua gauzatzen eta ebaluatzen.

498. Euskadin guraso bakarreko familiaren titulua arautuko duen arau-esparrua ezartzea. Horrela, titulua eta babes-neurri espezifikoak sortuko dira, familia horiek berme guztie-kin babesteko. Horretarako, argi eta garbi definituko dira guraso bakarreko familia, guraso bakarreko etxea eta guraso bakarreko egoera.

499. Udal-ordenantza fiskalak arautzeko esparrua ezartzea, ordenantza horiek guraso bakarreko familientzako salbuespenak eta/edo hobariak ahalbidetzeko.

500. Estatuaren esparruan, Familia Aniztasunari eta Familiei Laguntzeari buruzko Lege Proiektua babestea.

501. Beharrezkoak diren gaitasun teknikoak eta Arabako Foru Aldundiko eta Batzar Nagu-sietako teknikarien eta arduradunen beharrezko prestakuntza garatzea, datorren legegintzal-dian foru aurrekontu orokorrek genero ikuspegia modu integralean sar dezaten sail guztietan. Konpromiso hori betetzeko behar diren prestakuntzak eta egokitzapen-planak egitea.

502. Arabako udalerriei laguntza ematea Araban emakumeen eta gizonen benetako berdin-tasuna bultzatuko duten estrategiak eta ekintzak abian jar ditzaten, honako neurri hauen bidez:

a) Berdintasun Planak ezartzea genero-ikuspegiarekin eta ikuspegi intersektzionala-rekin (arreta berezia jarritz indarkeria matxistak eta etnia, genero eta/edo identitate sexualagatiko diskriminazioak desagerrarazteari) oraindik halakorik ez duten udale-rrietan, bai eta eraso eta/edo indarkeria fisiko matxisten aurrean jarduteko protoko-loak, sexu-eskubideak eta sexu-aniztasuna eremu publiko eta/edo komunitarioetan sustatzeko eta babesteko protokoloak eta abar ere.

b) Emakumeen erakundeak indartzen laguntzea eta udal mailako Emakumeen Kontseiluak sustatzea, elkartegintza feministaren partaidetzarekin.

c) Teknikari espezializatuak jartzea, Emakume Baserritarraren Estatutuaren inguruko informazio- eta sentsibilizazio-kanpainak egiteko, eta estatutu horrek landa-ingurunean bizi diren emakume baserritarren eta/edo arkitektoen egoeran duen eragina kontsultatu, parte hartu eta ebaluatzeko mekanismoak garatzeko.

d) Udalen esparruan Emakumeen etxeak sortzen eta irekitzen laguntzea, eta erakundeen arteko lankidetzak bultzatzea, indarkeria matxisten biktima diren emakumeei arreta eta laguntza emateko sareko koordinazioa izan dezaten.

e) Udalerriei LGTBIQ+ berdintasunaren eta eskubideen inguruko jarduerak egiten laguntzea, eta, horretarako, udalentsako dirulaguntzen deialdiaren aurrekontu-lerroa berreskuratzea, gai horrekin lotutako ekintzak antolatu, gauzatu eta ebaluatzeko. Gainera, horiek ikuspegi intersektorialetik antolatzen direla bermatuko da.

503. Sexu- eta genero-aniztasuna sustatzea, Arabako Lurralde Historikoko kolektibo feministaren eta LGTBIren memoria historikoa berreskuratzeke sentsibilizazio-programak eta programak sustatuz.

504. Gure lurraldean dagoen mugimendu feministarekiko koordinazio instituzionala bermatzea, dagozkion koordinazio-organoetan Mugimendu feminista autonomoko ordezkariekin elkarriketa- eta kontsulta-mekanismo lotesleak sartuz.

505. Pixkanaka, oro har, emakumeen eta gizonen berdintasunerako politikak sustatzera bideratutako aurrekontua handitzea, Aldundiaren 2025erako kudeaketa-aurrekontu propioaren % 5eko gutxieneko zenbatekora iritsi arte.

506. Berdintasun-politiken garapenaren eta aplikazioaren jarraipena eta ebaluazioa egiteko protokoloak ezartzea, dagokion plangintza barne, adierazle objektiboetan oinarrituta, arlo horretan izandako aurrerapenen eta gabezien benetako balorazioa egiteko.

ARABA ASKOTARIKOA ETA LGTBIQ+ ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

507. LGTBIQ+ eskubideak sustatzeko, babesteko eta defendatzeko foru-ekintzako plan bat bultzatzea, genero-identitate eta -adierazpen fisikoak aitortzeko, sexu-orientazio eta -identitate fisikoagatiko eta genero-identitateagatiko diskriminazioaren aurka, LGTBIQ+ pertsonen arreta berezia eskainiz.

508. Dauden foru-arauak pertsonen oinarrizko eskubideak urratzen dituzten artikulatuak desagerraraztera egokitzea.

509. Aldundia LGTBIQ+fobiagatik Lurraldean gertatzen diren gorroto-krimenen aurka agertzen dela bermatzea.

510. Administrazio-izapideetan errealitate ez binarioak aintzat hartzea; horretarako, sexu-kategorian hirugarren aukera bat sartuko da, eta aniztasunari arreta emateko protokoloak, herritarrei arreta emateko eremu guztietarako.

511. Aldundiak sustatzen duen edozein komunikazio-motatan erreferente positiboak ikusaraztea eta tratamendu heteronormatiboa ezabatzea.

512. Aldundiaren kultura-eskaintzan sexu- eta genero-aniztasunaren ikuspegia sartzea, haren hedapena bermatuz.

513. Dirulaguntzen eta laguntzen politikak berrikustea, Foru Aldundiak laguntzen eta diruz laguntzen dituen erakunde eta ekitaldiek sexu- eta genero-aniztasuna errespetatzen dutela eta LGTBIQ+ pertsonen aurkako diskriminazio-egoerarik sortzen ez dutela bermatzeko. Sexu-orientazioagatik eta genero-identitateagatik gorroto-mezuak zabaltzen dituztenei babes instituzionala eta ekonomikoa kenduko zaie.

ALDUNDI AKTIBOA GIZA ESKUBIDEEN SUSTAPENEAN ETA DEFENTSAN

514. Gure hiri eta herrietan memoriaren ibilbideak bultzatzea, eragin berezia duten giza eskubideen urraketak gertatu diren lekuen inguruan, edo imajinario kolektiboan urratze jakin eta historiko bat dagoen lekuen inguruan. Horiek plaka, monolito edo beste elementu sinboliko batekin identifikatuko dira.

515. Giza Eskubideen Nazio Batuen Kontseiluan sustatutako giza eskubideen akordioei buruzko prestakuntza- eta sentsibilizazio-programak garatzea, hala nola Nekazari Eskubideen eta Landa Eremuko Langile Migratuen Adierazpena.

516. Euskal Enpresa Transnazionalen Behatokia sortzea sustatzea. Behatoki horrek txostenak egingo ditu enpresa-ekintza Giza Eskubideen Nazioarteko Tratatueta jasotako betebeharrak betetzera egokitzeari buruzko ez-betetzeei edo, hala badagokio, jardunbide egokiei buruz. Behatokiak, gainera, gomendioak emango ditu giza eskubideen estandarrak betetzen ez dituzten enpresei dagozkien administrazio-zehapenetarako, proposatzen dugun zerga-araudiaren arabera, eta agintari eskudunei bidaliko dizkie.

517. Foru Giza Eskubideen Estrategia bat egitea, foru-politikak gure ordenamendu juridikoaren parte diren Giza Eskubideen Nazioarteko Itunetatik eta arauetatik eratorritako konpromisoekin harmonizatzeko eta koherentzia izateko.

518. “Giza Eskubideen Defentsa” saria abian jartzea eta ospatzea, giza eskubideen eta bake-kulturaren defentsan eta sustapenean egiten duten lanagatik nabarmentzen diren tokiko eta/edo nazioarteko kolektiboak ikusarazteko, bereziki herri-ekimenak ordezkatzeko dituzten kolektiboak dagokienez.

519. Udalerriekin lankidetzan aritzea Giza eskubideen defentsan eta aniztasunarekiko errespetuan oinarritutako hezkuntzaren alde, esparru guztietan.

MEMORIA DUEN ARABA BAT

520. Memoria Historikoaren Legea aktiboki aplikatzea foru-eskumenei dagokienez.

Memoria Historikoa berreskuratzea, biktimei arreta osoa ematea bereziki azpimarratuz, justizia eta erreparazioa exijituz, berriz ez gertatzeko bermearekin.

521. Sinbologia frankista ezabatzea erakunde eta toki publikoetatik. Frankismoarekin lotutako pertsonen eskaintako tituluak, ohorezko karguak eta dominak kentzea.

522. Arabako Foru Aldundia akusazio gisa aurkeztea egingo dugu gure Lurralde Historikoko frankismo-garaiko biktimei dagokienez Argentinako jurisdikzioan hasitako prozeduran, bai eta Espainiako Estatuko auzitegietan ere, posible dela uste denean.

EUSKARA

523. Hizkuntza-politiketan inbertsioa handitzea, elkarte-sarea eta euskaltegiak arlo horretako eragile aktibo gisa onartuz, eta, horrela, herritarrek euskara ikasteko aukera izan dezaten.

524. Euskara normalizatzeko programa bat garatzea, batez ere ezagutza eta erabilera mugatua duten udalerrietan.

525. Haurrentzako aisialdiko, kiroleko eta kulturako jardueren programazioa bermatzea, non euskara izango den komunikazio-hizkuntza.

526. Euskararen erabilera bultzatzea, tokiko merkataritza normalizazioaren eragile gisa baliokotuz.

527. Gutxiengo diren gizarte-kolektiboek euskalduntzea eragozten duten oztopoen diagnostikoa egitea, eta, ondoren, oztopo horiek kentzeko neurriak ezartzea, gizartean integratzen laguntzeko, batez ere biztanleria migratzailearentzat.

ONDARE KOLEKTIBO ETA SOZIALAREN ALDE

528. Arabako kultura-ondarea eta, bereziki, ondare industrial mantentzea eta berreskuratzea, kultura-sorkuntzarekin eta -sustapenarekin lotutako erabilera publikora bideratuz (entsegu-lokalak, kultura-gelak, lokal autogestionatuak) elkarte- eta gazte-ehunarentzat.

529. Funts bibliografikoak sortzea Foru Liburutegian eta Foru Artxibo Historikoan, emakumeen eta feminismoaren historiarekin, bai eta gizarte-konkistak egin dituzten gizarte-kolektiboekin ere. Arabako lurralde historikoko emakumeen historia berreskuratzea.

530. Arabako gizarte-mugimenduen memoriaren ikerketa-lanak/mapaketa/eraikuntza kolektiboa bultzatzea, gizarte-mugimenduen eskutik eta herritarrentzako irisgarritasun errazeko euskarri elkarreragileen erabilera sustatuz.

531. Lurraldeko memoria historikoa berreskuratzea, biktimei arreta osoa ematea bereziki azpimarratuz, egia, justizia eta erreparazioa exijituz, berriz ez gertatzeko bermearekin.

532. Ondare artistiko kulturala kontserbatzeko politiken alde egitea, obran gastu eta inpaktu handiena duten zaharberritze-prozesuak saihestuz.

D) DEMOKRATIKOA DEN ARABA BAT

Ateak zabalik dituen Araba bat nahi dugu, non jendea erakundearen parte izango den. Herriarren parte-hartzean, ordezkagarritasunean eta aniztasunean, gardentasunean, kontuak ematean eta tokiko erakundearen kontrol publikoan sinesten dugu. Benetan demokratikoak diren **Aldundia eta Batzar Nagusien alde**.

ARLO PUBLIKOA KUDEATZEKO BESTE MODU BAT

533. UPV/EHUn egindako auditoria independente bat sustatzea, gai publikoen kudeaketaren bikoiztasunei, enpresa publiko eta pribatuen biderketari eta haien eskumenei buruzkoa, bai eta enpresa horietako langileak hautatzeko prozesuei buruzkoa ere, klientelismoa saihestuz eta merezimenduan eta gaitasunean oinarritutako sarbidea bermatuz.

534. Kalitatezko zerbitzu publikoak dituzten foru-baliabideen kudeaketa publikoan oinarritutako eredua defendatzea.

535. 250.000 eurotik edo bi urteko iraupenetik gorako kontratuetarako kudeaketa publiko eta pribatuaren egokitasuna aztertzeko unitate bat abian jartzea, zerbitzuak hitzartu, kontratatu eta berritu aurretik, kostuei, enpleguaren kalitatean genero-eraginari, iraunkortasunari eta gizarteratzeari buruzko datuak barne.

536. Kontratazioetan eta zerbitzu-emakidetan, langileen gizarte- eta lan-baldintza bidezkoak bermatzea balio-kate osoan.

537. Sindikatuak, gizarte-eragileak eta patronalak parte hartzeko gune eraginkor bat sustatzea, kontratazio-pleguetan xedatutakoa betetzen dela zaintzeko. Enpresa emakidatutako langileen soldata- eta lan-betebeharrak betetzen direla zaintzea.

538. Foru plantillak sendotzea, Foru Plan Estrategiko bat onartuz eta kontratazio prozesu publiko berriak deituz, zahartze oso garrantzitsuari aurre egiten dion kolektibo bat ordezkatzeko, ordezkapena eta erretirorako baldintza duinak bermatuz eta behin-behinekotasuna ahalik eta gehien murrizteko helburuarekin.

539. Foru zorraren herriarren ikuskaritza abian jartzea, kontrol tekniko eta sozialaren pean dauden foru erakunde eta enpresa publikoak barne. Zor ez-legitimoa berriz negoziatzea.

540. Pixkanaka eta lehentasunez, foru-kudeaketan software libreko sistema eragileak eta kode irekiko programak sartzea.

541. Erakundearen laikotasuna sustatzea.

HERRITARREN PARTE-HARTZEARI IREKITAKO ERAKUNDEA

542. Protokolo eta araudi bat garatzea, UPV/EHUko adituekin lankidetzan, herritarrek parte hartzeko eta kontsultatzeko, hurrenez hurren, benetakoa eta eraginkorra, Arabako herritarrak integratuko dituen prozesu dinamiko baten bidez. Herritarren parte-hartzeak prozesu horiei eskainitako erabakitze ahalmenari buruz jardun behar du, eta ez du nahastu behar erabakitzailerak ez diren kontsultekin edo eskatzeko eskubidearekin.

543. Arabako Foru Aldundiaren Aurrekontu Parte-hartzaileen eredu bat garatzea, aldi berean genero-ikuspegiaren zeharkakotasuna eta haurren interes gorenaren printzipioa ziurtatuz.

544. Alfabetatze digitaleko prestakuntza-ekimenak bultzatzea, eten teknologikoa eta ekonomikoa murrizteko, teknologien erabilera eta parte-hartze digitaleko tresna berriak sustatzeko, betiere aurrez aurreko arreta eta parte-hartzea bermatuz.

545. Herritarrek egindako proposamen, alegazio edo ekarpen guztiei Foru Aldundiak idatziz erantzuteko betebeharra ezartzea.

FORU ALDUNDI GARDENA, KRISTALEZKO HORMEKIN

546. Edukiak modu intuitiboan, eskuragarrian, errazean, egituratuan eta ulergarrian argitaratzea egoitza elektronikoetan eta webguneetan, nabigazioa eta irakurketa erraza erraztuko duen formatu batekin. Foru webguneetan eta egoitza elektronikoetan multimedia-edukiak sartzea, hala nola irudiak, bideoak edo grafiko didaktikoak eta editagarriak.

547. Herritar guztientzako irisgarritasuna bermatzea, osoko bilkuretako emanaldietan osoko bilkuretako eta batzordeetako informazioa eskuratzea erraztuko duten elementuak sartuz.

548. Herritarren aurrean erakundearen jardura guztien berri ematea, aurrez aurreko tresna birtual, biltzar bidezko, demokratiko eta irekien bidez. Kargu publikoen agenda publiko egiteko betebeharra.

549. Kudeaketa publikoaren, ekonomikoaren, pribatizazio-prozesuen eta foru-zorraren gaineko herritarren ikuskaritza egitea. Hori modu gardenean eta kanpoan egin beharko da erakundeek kudeaketan, eta akatsak zuzentzea, erantzukizunak hartzea eta zerbitzuak pixkanaka birpublikatzea ekarri behar du.

550. Kargu publiko guztiak agenda politikoa argitaratzera behartzea, herritarrek beren lana askatasunez eta gardentasunez kontsulta dezaten.

551. Gardentasunez jokatzeko ez duten erakundeak, edozein eremutakoak, ez finantzatzea.

552. Arabako Kuadrilla, udalerrri eta kontzejuei laguntza teknikoa eta ekonomikoa ematea, arau-hauste penal edo administratiboak jendaurrean jartzeko sistema ezar dezaten.

553. Salaketa guztien (anonimoak izan ala ez) jarraipen arduratsua egitea eta, bere esku-menen esparruan, arau-hauste penal edo administratiboei buruzko informazioa jakinarazten duten pertsonen edo kolektiboen babes eraginkorra bermatzea.

554. Lan- edo lanbide-testuinguru batean arau-hauste penal edo administratiboak dektatzeko dituzten eta bertan araututako mekanismoen bidez jakinarazten dituzten edo arau-hauste horiei buruzko informazio publikoa ematen duten pertsonak babestea.

555. Arabako Foru Aldundiko, foru-erakunde eta -partzuergoetako, azpikontratetako edo kontratatutako langile lan-kontratudunen edo funtzionarioen aurka inolako errepresaliarik ez egitea, baldin eta arau-hauste administratibo edo penalak salatzen badituzte.

DEMOKRAZIA ETA GOBERNU ONA

556. Foru Aldundiaren eta hari lotutako eta partaidetutako erakundeek kudeaketa gardentasunaren, gobernu onaren kodeen eta legezkotasuna betetzearen printzipioen mende egongo dela bermatzea, gardentasunaren, kontratazio publikoaren eta gainerako ordenamendu juridikoaren arloan.

557. Gardentasuneko eta Gobernantza Oheko Teknikariaren figura sartzea Arabako Foru Aldundiko eta haren mendeko erakundeetako (Gizarte Ongizaterako Foru Erakundea, Gazteriaren Foru Erakundea eta Foru Suhiltzaileen Erakunde Autonomoa, Foru Merkataritzako Sozietateak eta Foru Partzuergoak) lanpostuen zerrendan.

558. Zerbitzu publikoen kudeaketa publiko eta zuzenaren kontrola berreskuratzea, prozesu horietarako ekintzak eta data zehatzak planteatzen dituzten bideragarritasun-azterketekin.

559. Foru sektore publikoa osatzen duten enpresa eta erakundeetako langileak hautatzeko prozesu publikoak (lehiaketa-oposizioa) bermatzea.

560. Administrazioaren gastua eraginkortasunez kudeatzea, eta, horretarako, hautetsi guztiei soldatak mugatzea eta aholkulariak eta goi-kargudunak proportzioan murriztea. Eginkizun horiek kudeaketa publikoan espezializatutako funtzionarioek beteko dituzte.

561. Euskadin ustelkeriaren aurkako fiskaltza sortzeko eskatzea, eta kontratazioetan, dirulaguntzetan, emakidetan eta hitzarmenetan klientelismoari aurre egiteko protokoloak garatzea.